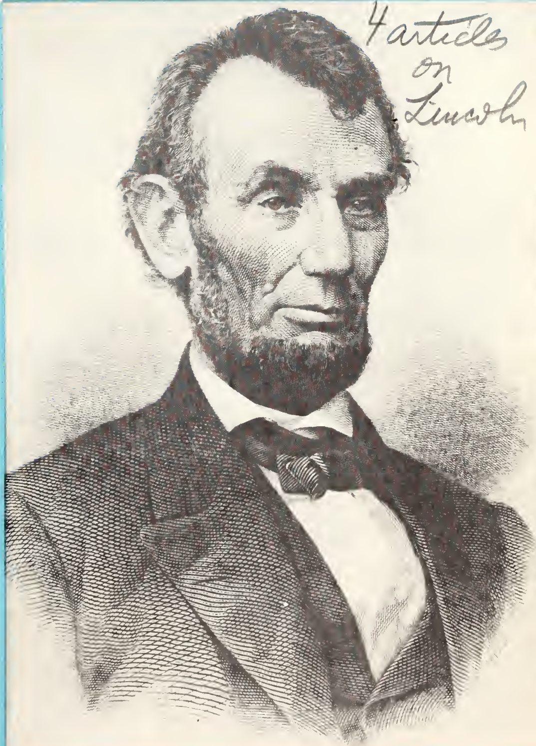
(Serbo-Croatian)

1959-[illegible]

Belgrad-
Zagreb
Kroatian

pregled

150 · godišnjica linkolnovog rodjenja

11 · 59

SPECIJALNO IZDANJE POSVEĆENO 150-GODIŠNJICI LINKOLNOVOG ROĐENJA

SADRŽAJ

FEBRUAR 1959

SLIKA NA NASLOVNOJ STRANI:
Abraham Linkoln

SLIKA NA POLEĐINI NASLOVNE STRANE:
„El Panama Hilton" hotel u Panama Sitiju;
projekt Edvarda Stouna

SLIKA NA POSLEDNJOJ STRANI:
Izborni proglas objavljen 1860 u jednom
američkom listu

PREGLED izdaje United States Information Service of the American Embassy, Belgrade, Čika Ljubina 19, telefon 25-936 ili 27-732. Odgovorni urednik: Clement G. Scerback. – Obaveštenja daju i Informativni centri u Zagrebu, Braće Kavurića 2 i Novom Sadu, Narodnih heroja 5.

LINKOLN AMERIČKE

Napisao David M. Potter

Pisac, profesor američke istorije na univerzitetu Yale, objavio je tri knjige o Linkolnu i njegovom vremenu.

Povodom navršenih 150 godina od rodjenja Abrahama Linkolna može se reći da je njegov ugled u Sjedinjenim Državama danas veći od ugleda ma kog drugog Amerikanca. Linkoln je ostao u sećanju svojih zemljaka kao čovek koji je spasao Uniju, oslobodio robove i bio tipičan pretstavnik izrazitih kvaliteta američkog karaktera u najboljem smislu. On isto tako odavno uživa veliki ugled van svoje zemlje, pa su čak biografski radovi o njemu objavljeni na preko trideset jezika još pre nego što su Sjedinjene Države stekle svoj svetski značaj.

Linkolnov ugled u svetu je uvek sadržavao i jedan element paradoksalnog, jer je on po svojim ličnim kvalitetima očigledno bio prvenstveno Amerikanac i manje se osećao kao kod kuće u kosmopolitskoj ili internacionalnoj sredini, nego ma koji drugi veliki američki lider. Nasuprot njemu, Džordž Vašington, odgajen u veleposedničkom društvu kolonijalne Virdžinije, je bio vaspitan po shvatanjima engleskog plemstva i po ugledu na to plemstvo; Tomas Džeferson je vrlo rano bio zadojen medjunarodnim idejama racionalističkog veka; Vudrou Vilsona je podigla majka rodjena u Britaniji, u domu prezbiterijanskog pastora u Džordžiji koji je verovatno po svojim uticajima bio više škotski nego džordžijanski; a Franklin Delano Ruzvelt je rodjen u patricijskoj porodici koja je svake godine posećivala Evropu i za mladog Franklina držala francuske i nemačke guvernante. Od svih ovih ljudi Linkoln je bio jedini koji nikad nije otišao van današnjih Sjedinjenih Država. Uporedjen sa ostalima, on izgleda toliko američki koliko i brvnara u Kentakiju u kojoj je i rodjen. Njegova visoka, nespretna pojava gorosteče, graničarski akcent i izrazi koje je upotrebljavao u govoru, njegovo ponašanje čoveka iz prerije, sve je to kazivalo da je on delo američkog Zapada.

Na složenost njegovog karaktera ukazuje i to što je on, ako se smatra da je on najčistiji Amerikanac medju velikim američkim ličnostima, bio isto tako najmanje tesnogrudi Amerikanac. On je imao jedan univerzalni kvalitet koji je prevazilazio nacionalni identitet, koji je pobudio lorda Čarnvuda (Charnwood), jednog od njegovih biografa, da kaže: "On je bio gradjanin te daleke zemlje u kojoj nema ni aristokrata ni demokrata".

Ova anomalija je utoliko uočljivija što, s obzirom na svetski

I ZNAČAJ UNIJE

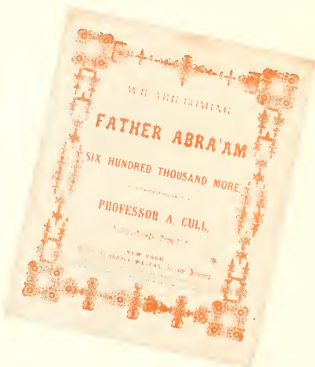
značaj, Linkoln nije imao direktno posla bilo s kakvim pitanjima medjunarodnog karaktera, kao što je bio slučaj sa Džefersonom koji se bavio doktrinom o pravima čoveka koju je propovedalo doba prosvećenosti, ili sa Vilsonom koji je učestvovao u Ligi naroda, ili sa Franklinom Ruzveltom koji je učestvovao u radu Ujedinjenih nacija. Stvarno, on je u primarnom značenju, simbol američkog nacionalizma, jer je on bio taj koji je spasao Uniju država od raskola u američkom gradjanskom ratu, i koji je potvrdio da je rat vodjen da bi se utvrdilo da li "ova nacija ili ma koja druga nacija...začeta u slobodi i posvećena načelu da su svi ljudi stvoreni jednaki...može dugo da traje". U eri nacionalne konsolidacije kada je Kavur stvarao naciju od italijanskih država, a Bizmark izgradjivao naciju od nemačkih država, Linkoln je u isto vreme izgradjivao naciju od američkih država. Neki literalno nastrojen istoričar bi mogao lako da prikaže Linkolna kao nacionalistu, a njegova uloga emancipatora robova bi se mogla lako prikazati kao jednostavno sredstvo za očuvanje američke Unije.

Posmatrajući stvari u granicama njegove aktivnosti i onoga što je bilo važno za njega, pitanje Unije je dobilo prvenstvo od momenta kada je on 4 marta 1861 postao pretsednik. Zemlja se tada nalazila u jeku krize izazvane činjenicom da se sedam južnih država (kojima su se docnije pridružile još četiri) na osnovu zakonskih akata, kako su to one tvrdile, izdvojilo iz Unije i obrazovalo Južnu konfederaciju. Kad je Linkoln pokušao da sačuva centralnu nacionalnu vlast na taj način što je držao jedan garnizon u Fort Samteru (Fort Sumter) u čarlstonskoj luci, u Južnoj Karolini, ove snage su napadnute, a zatim je došlo do rata. Mada je Linkoln bio najmanje ratoboran medju ljudima, on je prihvatio nužnost rata radi spasavanja Unije, i pune četiri godine on je istrajao u surovom sukobu koji je iscrpljivao narodne snage. Za to vreme je on, više nego iko drugi, tražio pomoć svih elemenata koji bi mogli da podrže Uniju. On je, više nego ostali bio čvrst kad bi dolazilo do vojnih poraza koji su ostale dovodili dotle da su očajavali zbog Unije. Pri kraju, on je poveo pokret čiji je cilj bio mir koji se odlikovao plemenitošću, "bez mržnje ma prema kome", jer je on znao da obnova Unije, na kraju krajeva zavisi od toga, da se ponovo zadobiju lojalnost konfederacionista posle njihovog poraza, i da je isto toliko važno izmiriti

se sa njima koliko i pobediti ih. Kad je bio ubijen 14 aprila 1865 u Fordovom pozorištu, tragedija je u jednom trenutku dostigla svoj vrhunac, jer se svega pet dana ranije predala glavna konfederacionistička vojska pod komandom generala Roberta Lia (Robert E. Lee), i Linkoln je, znajući da je Unija spasena, umro gotovo u onom trenutku kada je postigao veliki cilj svoje karijere.

Možda ne bi bilo sasvim tačno zasnivati pravo koje Linkoln ima na opšte svetsko priznanje, jednostavno na činjenici što je on položio temelje današnje političke moći "američkog kolosa". Nacionalizam nije dovoljan, i kad bi jedinu potvrdu Linkolnove veličine pretstavljala njegova uloga "spasioca Unije", njegova svetska reputacija bi morala da padne, iako je svetski uticaj Unije koju je on spasao, porastao.

Medjutim, Linkoln bi lično bio prvi koji bi odbacio ideju da je za njega od važnosti bila samo sudbina Američke Unije. Spasavanje Unije je bilo svakako njegovo opravdanje jednog od najstrašnijih ratova dotada vodjenih, i po njegovom shvatanju održavanje ove Unije je pretstavljalo suštinu stvari. "Moj najviši cilj u ovoj borbi", rekao je on, "jeste da se spase Unija". Ali iako je Unija pretstavljala neophodno sredstvo, ona je i ostala sredstvo, a ne cilj. Jer Unija nije bila samo instrument američke nacije; ona je isto tako bila i instrument demokratije - instrument demokratije koja nije izgledala potpuno bezbedna u svetu od pre devedeset godina, kao što i danas izgleda da je daleko od toga da bude bezbedna. Linkoln nikad nije mislio o američkoj naciji kao o nečemu što bi po sebi trebalo uzdizati i glorifikovati, već kao o sredstvu za ostvarenje širih čovečanskih vrednosti. Stvarno je uočljiva činjenica da on u svojoj klasičnoj poruci naciji, svom govoru u Getisburgu (Gettysburg), nije upotrebio izraze "Sjedinjene Države", "Amerika", "amerikanizam", pa čak ni "Unija". Svakako, on je govorio o naciji koju su "zasnovali naši očevi", ali ova jedna nacija bila je, u njegovoj glavi, povezana sa "ma kojom drugom nacijom tako začetoj i tome posvećenoj". On je tvrdio da se žrtve onih koji su dali svoje živote mogu opravdati ako "ova nacija pod Bogom, bude doživela novo rodjenje slobode", ali to nije bio cilj samo Amerike već je on bio važan zbog toga što bi to značilo da "vlast naroda koju vrši narod, na korist naroda, neće nestati sa lica zemlje".

Slika prikazuje korice jedne veoma popularne pesme iz Gradjanskog rata koja je privlačila dobrovoljce za vojsku Unije.

Ova misao se javljala redovno kao neka avet u Linkolnovim rečima da naciju ne treba voleti zbog nje same već zbog načela za koja se zalaže. Kada je Linkoln hvalio senatora Henri Kleja (Henry Clay), koji je isto tako služio stvari Unije na taj način što je pomogao da se postignu tri velika sporazuma izmedju

Severa i Juga, Linkoln je pripisivao Kleju onu vrstu patriotizma kojim je i on sam bio nadahnut. "G. Klej", rekao je on, "voleo je svoju zemlju delom zbog toga što je to bila njegova zemlja, a najviše zbog toga što je to bila slobodna zemlja... Želeo je blagostanje svojih zemljaka...uglavnom zato da bi svetu pokazao da slobodni ljudi mogu da postignu blagostanje. Što se tiče gradjanskog rata, Linkoln je smatrao da je taj rat obuhvatio "više nego samo sudbinu ovih Sjedinjenih Država", i da se odnosio na "celu porodicu čoveka". Linkolnu se činilo da je pitanje Unije bitno ne zbog toga "što je potrebno da se dokaže da narodna vlast ne pretstavlja apsurd".

Možda niko nije shvatio bolje univerzalnost Linkolnovog značaja nego pokojni profesor Džejms Rendal (James G. Randall) čija je jednostavna izjava da je Linkoln povezao stvar Unije sa slobodom, puna neobičnog značaja. Iako se Linkoln pojavljuje u istoriji kao američka ličnost koja vodi američki rat radi postizanja američkog političkog cilja, on je ustvari bio više sklon da misli onako kao njegovi smrtni bližnji nego kao njegovi sugradjani.

Realističku ocenu koja se odnosi na Linkolnov značaj 150 godina posle njegovog rodjenja, treba pravilno početi time što će se bez okolišenja priznati da je on identifikovan sa idejama koje u modernom svetu niko ne može više zapostaviti. On je verovao u naciju, verovao je u demokratiju, a verovao je i u nešto što danas izaziva naročiti skepticizam, a to je da američka nacija treba da bude posvećena unapredjenju demokratije zbog čovečanstva. Ali kad se jednom ove činjenice shvate, tada treba shvatiti i to da je on zamišljao svaku od ovih opštih ideja na takav način, da one više nisu bile opšte već su dobijale novu dubinu i značaj. Nacija je bila važna, ali ne zbog sebe same, već kao sredstvo za odgajivanje vrednosti koje će biti zajedničke "celoj porodici čoveka".

Demokratija nije bila nepogrešivo, potpuno sigurno sredstvo putem koga je volja naroda izražavala volju božju; Linkoln je zaista dobro poznavao iz gorkog iskustva sve ograničene mogućnosti demokratije, i najveći deo svojih uspeha je dugovao svom vanrednom osećanju koje mu je govorilo kako da radi u okviru tih ograničenja, a da ga ova ne uguše. Njegovo ubedjenje nije pretstavljalo naivno verovanje u postojanje nekog univerzalnog političkog leka, već dobro odmerena vera koja je izdržala sva iskušenja, a po kojoj vladavina uz pristanak naroda - ma koliko sklona pogreškama - pretstavlja uvek bolje rešenje od vladavine bez njegovog pristanka. "Kao što ne bih voleo da budem rob", rekao je Linkoln, "isto tako ne bih voleo da budem ni gospodar". Ako njegovo političko verovanje može danas da ima značaja, onda to nije zbog toga što je on obožavao demokratiju sa slepom odanošću, već zato što je pronikao sve nedostatke demokratije, pa je ipak i dalje verovao u nju.

U doba kada su protivnici narodne vladavine u celom zapadnom svetu ukazivali na prividno raspadanje američke Unije kao na dokaz da se sloboda ne može udružiti sa snagom, i da demokratija ne može da se održi u zategnutosti, Linkoln je osećao duboko ubedjenje da Sjedinjene Države moraju da učvrste svoje verovanje i da tako pruže dokaza svetu. Nije bila misija "Manifesta sudbine" da proširi teritoriju republike ili da nametne američke ustanove drugim zemljama, to nije bila misija koja je trebala da stiče obraćenike za "američki način života". To čak nije bilo ni uverenje da su Sjedinjene Države usavršile demokratiju kao proizvod pogodan za izvoz. To je više bilo verovanje da čovečanstvo ima veliki ulog u Americi i da je najviša obaveza Amerikanaca na svetu ta da pronadju sredstva za zaštitu tog uloga. Krajnje je pitanje, po njegovom mišljenju, bilo ne to da li će se svet povesti za primerom koji su dale Sjedinjene Države, već da li će Sjedinjene Države moći da odgovore postavljenom zadatku da pruže primer koji bi imao vrednosti za ostali svet. Od svih velikih apostola demokratije, on se najviše brinuo o tome da pruži primer demokratije, a najmanje se brinuo za njenu propagandu.

Izrazita crta Linkolnove ličnosti je ta što su njegovi američki kvaliteti više isticali nego umanjivali njegovu suštinsku čovečnost, mada je on po mestu porekla bio Amerikanac, goroseča, graničar i advokat u prerijskim krajevima. Umesto da ga izdvoje od naroda drugih zemalja, njega su

We here highly resolve that these dead shall not have died in vain - that this nation, under God, shall have a new birth of freedom - and that government of the people, by the people, for the people, shall not perish from the earth.

Mi ovde, čvrsto smo rešeni da smrt onih koji su poginuli neće biti uzaludna - da će naša nacija, pred Bogom, doživeti novi procvat slobode - i da vlada naroda, iz naroda i za korist naroda neće nestati sa lica zemlje. (Gettysburg, 1863)

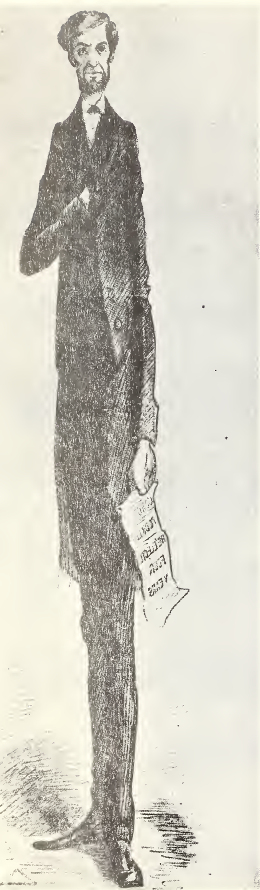

Bejkerova karikatura iz epohe objavljena u časopisu "Currier and Ives" mesec dana pošto je Linkoln drugi put izabran za pretsednika Sjedinjenih Država. Linkoln se obraća potpretsedniku Endru Džeksonu, bivšem krojaču, sledećim rečima: "Još nekoliko zakrpa, Endi, i stara dobra Unija će biti zakrpljena".

njegove nacionalne odlike učinile univerzalnijim nego što bi to mogla da bude neka kosmopolitska ličnost, jer su te odlike dale kompletan i specifičan sadržaj njegovim univerzalnim kvalitetima. Tako je njegov amerikanizam učinio njegovu čovečnost manje apstraktnom i više opipljivom.

Taj isti paradoks važi i u pogledu Linkolnove uloge koju je u javnosti imao kao čuvar američke Unije. Ono što je on tražio za svoju zemlju bilo je razlog da se u središte pažnje dovedu njegove aspiracije za "celu porodicu čoveka", i baš ta široka težnja definisala je njegov amerikanizam bolje nego što je njegov amerikanizam definisao tu težnju. Ova vrsta amerikanizma ga je učinila univerzalnijim nego što bi to neka internacionalnija ličnost mogla da bude, jer i taj amerikanizam je dao konkretnu i specifičnu sadržinu njegovim univerzalnim aspiracijama. Ako Linkolnova ličnost, koja je stajala tako visoko u devetnaestom veku, bude i dalje izgledala velika u dvadesetom veku, mada je mnogo štošta iz njegovog doba vreme već zbrisalo, to će biti zbog njegove jedinstvene sposobnosti da ono što je lokalno oplemeni dodavanjem onih vrednosti koje su bile univerzalne, i da humanizuje ono što je bilo univerzalno obogaćujući ga dodavanjem lokalnih osobina svog zavičaja.

LINKOLN DUH I UM

Povodom drugog izbora za predsednika karikaturista komentariše: "Dugački Abraham je sada još duži".

Zašto ne gajiti strpljivo poverenje u konačnu pravednost naroda? Postoji li na svetu neka lepša ili bar isto toliko lepa nada?

(Sabrana dela Abrahama Linkolna. Izdavač Roy P. Basler; 1953. Knj. 4, str. 260)

Mislim vrlo lepo o narodu, kao što mi je jedan stari prijatelj rekao da misli o ženi. Rekao mi je da je mislio da je izgubljen kad je izgubio svoju prvu ženu koja mu je mnogo pomagala u poslu - da je verovao da nikad neće naći drugu koja će moći da je zameni. Vremenom, medjutim, oženio se drugom koja se pokazala isto tako dobra kao i prva, i tada je stekao uverenje da bi se svaka žena dobro ponašala kad bi se sa njom postupalo kako treba. Tako ja mislim o celom narodu ove zemlje - da bi se on poneo dobro kad bi se sa njim postupalo na ispravan način. Mi ćemo nastojati da sa njim postupamo lepo u svim krajevima zemlje, na severu i na jugu, uz puno poverenje da će za sve nas iz tog proizići samo najbolje.

(Iz jednog govora u Blumingtonu, Ilinois, 1860. Sabrana dela Abrahama Linkolna)

Linkoln je uvek sam sebi čistio cipele i poznato je da je produžio da to čini i kad je živeo u Beloj kući. "U Engleskoj, g. Linkolne, gospoda ne čiste svoje cipele", kažu da mu je rekao neki iznenadjeni Englez kad ga je zatekao kako maže imalinom svoje cipele. "A čije cipele oni čiste?", upitao je Linkoln pljuckajući na svoju četku.

(William Eleazar Barton: "Život Abrahama Linkolna")

Govoreći o nepravednim napadima novinara, Linkoln je 1864 ispričao ovu pričicu:

"Neki čovek koji je putovao po graničnim krajevima zatekao se jedne noći u nekom divljem kraju. Da bi stvar bila još teža, naišlo je strašno nevreme sa grmljavinom. On je bespomoćno lutao dok njegovog konja nije najzad izdala snaga. Jedini putokaz su mu bile munje, ali su naleti grmljavine bili strahoviti. Jedan udar groma, koji kao da je smrvio tle pod njegovim nogama, bacio ga je na kolena. Kako nije bio neki bogomoljac, njegova molitva je bila kratka i celishodna: "O, Gospode, ako ti je svejedno, podaj nam malo više svetlosti i malo manje galame!"

(Francis Bicknell Carpenter: "Šest meseci u Beloj kući sa Abrahamom Linkolnom")

Čovek nema toliko vremena da bi pola svog života proveo u svadjama. Kad neki čovek prestane da me napada, ja nikad ne pamtim ono što je bilo i nisam ozlojedjen na njega.

(John Hay: "Linkoln i Gradjanski rat u dnevnicima i pismima"; 1939, str. 234)

Jednom je neki austriski grof podneo molbu pretsedniku Linkolnu za neki položaj u vojsci. Kad ga je austriski poslanik pretstavio Linkolnu, on mu je objasnio da je molilac grof, poreklom iz vrlo stare i uvažene porodice, itd. Sa nestašnim plamičkom u očima, Linkoln je očinski potapšao grofa po ramenu, kao da mu je ovaj priznao neku grešku, i prekinuo ga blagim rečima: "Ništa ne mari, s vama će se postupati sa isto toliko uvaženja".

(Francis F. Browne: "Svakodnevni život Abrahama Linkolna")

Nije me sramota da priznam da sam pre dvadeset pet godina bio običan najamni radnik, tovario sam gvozdene šine na dereglije - ono što može da se dogodi sinu svakog siromašnog čoveka. Želeo bih da svakog čoveka posluži u životu ova sreća.

(Sabrana dela Abrahama Linkolna. Knj. 4, str. 24)

Najjača osećajna veza izmedju ljudi izvan porodičnog okvira treba da je ona koja spaja narod svih narodnosti, jezika i plemena.

(Sabrana dela Abrahama Linkolna. Knj. 7, str. 259)

Meni se čini da ako je Svemogući hteo da stvori ljude koji bi samo jeli, a ne bi radili, on bi ih načinio samo sa ustima i bez ruku, a da je želeo da stvori drugu vrstu koja bi samo radila, a ne bi jela, on bi je stvorio bez usta i samo od ruku.

(William Dean Howells: "Život i govori Abrahama Linkolna i Hanibala Hemlina"; 1860, str. 148)

Dan za danom čovek posmatra svoju krušku očekujući s nestrpljenjem da plod sazri. Neka samo pokuša da njeno sazrevanje silom ubrza, uništiće i plod i drvo. Ali ako bude strpljivo čekao, zrela kruška će mu sama pasti u krilo.

(Francis B. Carpenter: "Šest meseci u Beloj kući sa Abrahamom Linkolnom")

Ma kad umro, želeo bih da oni koji me najbolje poznaju kažu za mene da sam čupao korov i sadio cvet kadgod sam mislio da će se cvet primiti.

(William H. Herndon i Jesse W. Weik: "Linkolnov život od Herndona"; 1930, str. 425)

(Godine 1862 Linkoln je rekao):

Horace Greeley me potseća na onog krupnog čoveka koga je njegova sićušna žena tukla po glavi ne nailazeći kod njega ni na kakav otpor. Čovek je govorio onima oko sebe: "Pustite je na miru. Mene ne boli, a njoj pričinjava neizrecivo mnogo dobra".

(Carl Sandburg: "Abraham Linkoln; ratne godine")

Mora biti da Gospod voli obične ljude kad ih je stvorio u tolikom broju.

(James Grant Wilson: "Sećanja na Linkolna", Putnamov magazin, 1909)

U toku 1808-9 godine dve pionirske porodice u zabačenoj državi Kentaki, koje su živele oko 128 km. daleko jedna od druge, proslavile su rodjenje dva dečaka kojima je bilo sudjeno da u životu budu vezani jedan za drugog voljom ironično čudne sudbine. Prvo dete je bio Džeferson Dejvis (Jefferson Davis) čija se porodica docnije preselila u bogatu oblast zemlje crnice u Misisipi, gde je stekla velike plantaže i postala bogati robovlasnik. Dejvis je postao pretsednik Konfederacionističkih Država Amerike koje su bile pristalice crnačkog ropstva. Drugi je bio Abraham Linkoln, sin malog farmera koji je rešio da se iseli iz oblasti u kojoj je postojalo ropstvo u Južnu Indijanu i Ilinois. Sudbina je mladog Linkolna u poslednjoj etapi njegove karijere odvela u Belu kuću koja je vodila snage Unije protiv Dejvisovih konfederacionističkih armija i to sve dotle dok u celoj Americi nije ukinuto ropstvo.

Linkoln kao prosečan poljoprivredni radnik u Ilinoisu, trgovački pomocnik i samouki advokat svog vremena, verovatno da nikad nije sastavio više od deset meseci redovnog školovanja; pa ipak, on je stekao izrazit prozni stil koji je poznat u američkoj književnosti, a stekao je još veću sposobnost da oseti ne samo ono što je rdjavo u socijalnom poretku već i da oseti univerzalnu borbu za prava čoveka. Nema sumnje da je on video šta je ropstvo kada se spuštao dereglijom niz reku Misisipi do Nju Orliensa, pa je već u svojim mladim godinama kao poslanik u skupštini države Ilinois radio na ukidanju ropstva, tražio da se masama omogući školovanje jer je to smatrao zaštitnim bedemom institucija slobode, a pored toga je izdejstvovao donošenje zakona koji su štitili malog farmera od visoke kamate. Nikad Linkoln nije bio u tolikoj meri radikalan da bi zastupao nasilničke metode. Iako je govorio da rad ima više prava nego kapital, on je uvek govorio da i kapital isto tako zaslužuje zaštitu. Ali kapital ne sme da bude vlasnik radne snage kao što je slučaj u robovlasničkom društvu. Pored toga, on je čvrsto verovao u onaj graničarski ideal jednakih mogućnosti za sve, i u društvo sposobno za promene. "Kod nas ne postoji permanentna klasa najamnih radnika. Pre dvadeset pet godina ja sam bio najamni radnik. Jučerašnji najamni radnik radi danas za svoj račun i sutra će najmiti druge da rade za njega". Čak i u dvadesetom veku, veku velike industrije, ovaj ideal malog preduzeća je uticao na Amerikance jer su društvo i mogućnosti i dalje ostali sposobni za promene kao u Linkolnovo vreme. On je bio mla-

LINKOLN I

Napisao Harvey Wish

dji savremenik Karla Marksa, ali pojam neumoljive klasne borbe je bio potpuno tudj, kako njemu tako i njegovim zemljacima.

Reputacija koju je on rano stekao zasnivala se na njegovoj jednostavnoj ubedljivoj veštini advokata obdarenog sposobnošću da pridje duhovima malih ljudi, imajući u isto vreme razumevanja za osećanja priprostih porotnika-farmera. Njegovi susedi graničari su mu verovali. Kad je ponekad govorio pred slušaocima na nekom predavanju, njegove su reči bile posvećene društvenoj pravdi. Osudjivao je incidente koje je izazivala svetina u graničarskim oblastima, i tvrdio da se sloboda mora "isklesati od onog čvrstog kamena koji pretstavlja zdravi razum", a da uz to idu i "inteligencija, zdrava moralnost i poštovanje Ustava i zakona". Jedan njegov kolega advokat se sećao docnije kako je on upućivao svoj poziv kad je izlagao svoje političko stanovište: "Linkolnove sive oči bi blesnule plamenom kad bi govorio protiv ropstva, ili su izražavale nadu i ljubav kad bi govorio o slobodi, pravdi i napretku čovečanstva".

Kad su Britanija i Francuska ukinule ropstvo u svojim kolonijama, ovaj primer je uticao na mnoge protivnike ropstva koji su mislili kao i Linkoln. Izabran u Kongres za zasedanje u periodu od 1847-49, on se u borbi protiv širenja ropstva na Zapadu pridružio svojim kolegama članovima partije Vigovaca. Mislio je da je rat sa Meksikom samo zavera robovlasnika da bi se na Zapadu stvorilo više robovlasničkih država. Zbog toga je glasao protiv rata, dok je - kako je to kasnije govorio - glasao oko četrdeset puta za Vilmotov predlog kojim se ropstvo zabranjivalo na svakom delu teritorije dobijene od Meksika.

Po svom povratku u Ilinois, počeo je ponovo advokatsku praksu i pristupio novoorganizovanoj Republikanskoj stranci koja je proklamovala Džefersonovu doktrinu jednakosti medju ljudima. Nama na ovom mestu nije cilj da se osvrnemo na značajnu istoriju emancipacije, ali treba istaći da je on odbio da pristupi levom krilu abolicionista koji su zahtevali da se ukidanje ropstva sprovede bez obzira na težinu posledica. Iako nije bio akademski čovek, bio je zabrinut zbog "učenih" antropologa svog vremena koji su uporno tvrdili da su crnci po svojoj prirodi inferiorniji u poredjenju sa belcima. Niko ga više nije razgnevio nego Džordž Fichju (George Fitzhugh), advokat iz Virdžinije, inače ekstremista u ovom pitanju, koji je otišao tako daleko da je ne samo zastupao ustanovu ropstva, već je napadao celokupnu sadržinu modernog pojma slobode: "Ropstvo belih ili crnih, pravično je i potrebno", rekao je Fichju kao pristalica rasističkih doktrina francuskog diplomate grofa

PRAVA ČOVEKA

Pisac, profesor istorije na univerzitetu Western Reserve u Klivlendu, objavio je dela "Society and Thought in America" i "Contemporary America".

Žozefa Artura de Gobinoa, doktrina koje su docnije preuzeli moderni rasisti. Društvo zasnovano na slobodnoj konkurenciji, tvrdio je de Gobino, pretstavlja najnoviju fazu razvoja koja je već pretrpela neuspeh, što se može zaključiti na osnovu eksploatacije radne snage u fabrikama u Zapadnoj Evropi i Americi, kao i na osnovu pojave socijalizma, koju je on okarakterisao kao drugi oblik prinude. Ropstvo i sloboda, rekao je on, "ne mogu dugo da koegzistiraju u Velikoj Republici Hrišćanstva".

Ovakav napad na temelje prava čoveka je izazvao Linkolna da napiše svoj najčuveniji politički govor, takozvanu poruku "Podeljena kuća", koji je održao 16 juna 1858:

"Kuća u kojoj nema sloge ne može se održati. Ja smatram da ova država ne može da traje ako stalno ostane poluropska i poluslobodna. Ne očekujem raspadanje Unije; ne očekujem da se kuća sruši; ali zaista očekujem da prestane da bude podeljena. Mora da preovlada jedno ili drugo. Ili će protivnici ropstva da zaustave njegovo dalje širenje i da mu odrede sudbinu takve vrste da će javnost moći da veruje da je na putu njegovo konačno ukidanje, ili će ga njegove pristalice i dalje podržavati dok ne bude ozakonjeno u svim državama, starim i novim, na Severu i na Jugu".

Linkolnov govor o "Podeljenoj kući" pokazuje da je on verovao da je u demokratiji u kojoj dominira mišljenje javnosti, jedna jedina "centralna ideja" - kao što je on to formulisao - na kraju pobedila u borbi raznih ideja. Tu centralnu ideju u našoj državi oduvek pretstavlja jednakost ljudi. "Pa iako je javnost uvek strpljivo podnosila svaku nejednakost koja bi se na izgled pojavila, a koju je ta javnost smatrala kao stvar potrebnu u tom trenutku, njeni stalni napori pretstavljaju nezadrživi napredak prema jednakosti svih ljudi ostvarenoj u prozi".

Prema tome, on je jasno izrazio svoje verovanje da osnovnu nepomirljivost slobode i ropstva u zemlji koja ima slobodno javno mnenje treba rešiti putem mirnog razvoja slobodnog društva. Na nesreću, Jug koji je istupio iz Unije i koji se uvek bojao ratova izazvanih pitanjem rasa, a do kojih bi moglo da dodje usled pritiska koji su vršili protivnici ropstva, zaključio je da izbor Linkolna za pretsednika pretstavlja za Jug neposrednu opasnost i zato se prihvatio gradjanskog rata.

U toku decenija koje su prethodile ratu, useljenici su pristizali u tolikom broju da su izazivali strah kod onih koji su se plašili dominacije tudjinskih grupa. Jedna tajna organizacija, Američka stranka, radila je na tome da smanji političku moć došljaka na taj način što je znatno produžila rok potreban za sticanje državljanstva. Linkoln je napao one članove svoje partije koji su pristupili toj grupi i osudio je diskriminaciju prema useljenicima. Docnije, u svojstvu pretsednika, uputio je poziv Kongresu da liberalizuje svoju useljeničku politiku. Isključite samo neprijatelje ljudske rase, tražio je on i pohvalio svaku nacionalnu grupu zbog njenih specijalnih doprinosa.

Godine 1848, kad su revolucije izbijale širom Evrope, on je držao političke zborove na kojima su izražavane simpatije prema liberalnim pristalicama pokreta četrdeset osme. On je doprineo donošenju rezolucija koje su odobravale borbu madjarskih patriota. Kada je ceo svet bio zgranut postupkom ruskih carskih trupa koje su uništile madjarsku slobodu, Linkoln je omogućio javnosti da izrazi žestok protest kojim je osudjen postupak Rusije i kojim je u isto vreme pružena podrška otporu.

Kao pretsednik Linkoln se našao licem u lice sa surovom stvarnošću rata koji je on uvek osudjivao smatrajući da on izaziva pojavu najgorih osobina čovečanstva - obmanjiva-

nja, sumnje i brutalnosti. Ali on nije video drugu alternativu sem da se pruži otpor robovlasničkim državama, pa je uprkos prirodi gradjanskog rata, kad je neprijatelj često bio već pred vratima, uspevao da održi u velikoj meri mirnodopske gradjanske slobode.

On nikad nije osećao mržnju prema Jugu, već samo prema ropstvu. Njegov kolega advokat koji je zajedno sa njim radio rekao je docnije: "On nije mogao da mrzi. Nikad nije ocenjivao ljude prema tome koliko mu se svidjaju ili ne svidjaju... Ako bi mu se neko zamerio ili bi se prema njemu lično ružno poneo, ali bi pri tom ipak bio najpogodniji čovek za izvestan položaj, on bi mu dao taj položaj bez oklevanja, kao što bi ga dao nekom prijatelju". Za vreme rata, kao što se to vidi iz mnogih prica, on je imao isto toliko saosećanja za napaćene mladiće sa strane konfederacionista koliko i za svoje ranjenike sa strane Unije. Jednom, u toku jedne od njegovih mnogih poseta vojnim bolnicama, neki konfederacionistički vojnik na samrti je zatražio da ga vidi, misleći svakako da će se na neki način razonoditi kad ugleda čoveka koga su južnjaci smatrali najružnijim čovekom na svetu. Linkoln je prekinuo obilazak, pažljivo saslušao mladića, pitao ga o njegovim roditeljima, braći i sestrama, i ostao pored njega dok nije umro. Ovaj humani čovek je bio očigledno osvojio tog konfederacionistu.

Linkolnu je teško padalo da upućuje armije u ratne nevolje, mada ga ova mržnja prema ratu nije sprečila da postane veliki ratni pretsednik koji je svoju stvar doveo do pobede. Pričaju se mnoge priče o njegovim intervencijama koje je preduzimao da bi zatvorenike spasao od smrtne kazne na koje su ih osudjivali vojni sudovi, a isto tako se priča i o njegovim herojskim naporima da nadje vremena i strpljenja da sasluša majke, supruge i druge koji su se zauzimali za živote svojih dragih. Jednom je rekao svom nekadašnjem kolegi: "Ostavi me na miru, Svete; sutra je dan izvršenja kazne i ja moram da pregledam ove hartije i da vidim mogu li da nadjem neko opravdanje i spasem ove jadnike". Ministar rata Stenton (Stanton) nije uvek bio zadovoljan načinom na koji je Linkoln vršio svoje pravo pomilovanja, ali najnoviji biografi smatraju da je on u tim slučajevima brižljivo ocenjivao okolnosti i da se pri tom nije povodio samo za osećanjima. Ali on lično grdno je patio.

Kada su ratni ciljevi bili postignuti, on je bio spreman da ponudi širokogrudi mir, dozvoljavajući konfederacionistima da se odmah vrate svojim kućama i odbacujući sve napore koji su činjeni da bi se kaznili njihovi lideri. "Mi bi pozdravili bekstvo Džefersona Dejvisa iz njegove zemlje", rekao je jednom prijatelju. Njegova dobronamernost uvek će da zrači iz ovog njegovog govora:

"Bez mržnje prema ikome; s milosrdjem za sve; držeći se čvrsto onog prava koje nam Bog daje da bismo videli šta je pravo, nastavimo napore na dovršenju započetog posla; previjmo rane nacije; postarajmo se za onoga koji je učestvovao u ratu, za njegovu udovicu i za njegovo siroče - učinimo sve ono što se može postići pravičnim i trajnim mirom koji treba da vlada medju nama i koji treba da imamo sa svim nacijama.

U decembru 1862 Linkoln je objavio svoju čuvenu Proklamaciju oslobodjenja od ropstva kojom su oslobodjeni robovi u svim pobunjenič-

kim oblastima, pokazavši na taj način da se Sever nije borio samo za Uniju već i za slobodu ljudi u celom svetu. Srednja klasa i radništvo su bili oduševljeni pa su objavljivali rezolucije o solidarnosti. U Engleskoj, velike mase radnika, i pored toga što su bili bez posla jer su zbog gradjanskog rata njihove fabrike ostale bez sirovina, ipak su uzdizali Linkolna i Uniju. Radnici iz Mančestra su izjavili:

"Mi poštujemo vaše slobodne države kao naročito srećno mesto za radne milione, mesto gde se industriji ukazuje čast... Uklanjanje ove sramne mrlje - ropstva - sa civilizacije i hrišćanstva za vreme vašeg pretsednikovanja, biće razlog da potomstvo odaje čast i poštovanje imenu Abrahama Linkolna...šta više, naši se interesi identifikuju sa vašim interesima. Mi smo zaista jedan narod, iako nas prostor deli".

Linkoln je odgovorio s razumevanjem:

"Znam i iskreno oplakujem patnje koje radništvo Mančestra i cele Evrope mora da podnese u ovoj krizi... Pod ovim okolnostima, ja mogu da gledam na vaše odlučne izjave po ovom pitanju samo kao na primer najvišeg heroizma".

Ovaj isti opšti kontekst Linkolnovih ideja se jasno vidi i u čuvenom govoru održanom u Getisburgu. Linkoln je rekao da su "naši očevi odgajili na ovom kontinentu jednu novu naciju začetu u slobodi i odanu onom načelu koje kaže da su svi ljudi stvoreni jednaki". On je isto tako rekao da je u ratu provereno "da li ta nacija ili ma koja druga nacija tako začeta i tome posvećena, može dugo da traje". Pozvao je svoje slušaoce koji su žalili mrtve, da se svakako posvete ovom nedovršenom zadatku slobode - "da vlast naroda, koju vrši narod, na korist naroda, ne nestane sa lica zemljinog". To je bila jedna uvek aktuelna poruka, koja bi se mogla uputiti 1959, kao i 1863 godine.

Dok je vodio rat za slobodu koji je obe strane stajao 600.000 života, Linkoln je isto tako radio na unapredjenju interesa svih društvenih klasa u svojoj zemlji. Sa uspehom je zahtevao da Kongres ispuni svoje obećanje i dodeli "zemlju bezemljašima". On je rekao: "Okućnica će biti data svakom siromašnom čoveku kome je potrebna, koji je želi i hoće da je obradjuje". Useljenici su bili dobrodošli i bili izuzeti od vojne dužnosti, mada su mnogi rado učestvovali u ratu za slobodu.

WHITMAN O LINKOLNU

IZ 'NOVEMBARSKIH GRANA' (November Boughs)

...Iako postoje na stotine Linkolnovih portreta koje su u svoje vreme načinili slikari i fotografi (i od kojih su mnogi ostali budućim pokolenjima), još nikad nisam video nijedan koji bi po mom mišljenju zaslužio da se smatra savršeno sličnim; ja verujem da takav portret ustvari i ne postoji. Da ne kažem isto tako da kao što nema potpuno verne ili simbolične sličnosti sa Abrahamom Linkolnom u slici ili kipu, da nema ni - a možda je ne može ni biti - potpuno odgovarajućeg književnog opisa niti zaključka koji bi se na njega odnosio...

Jedan od najboljih novijih komentatora Šekspira (profesor Dowden), ističe da je suština njegovog pesničkog kvaliteta u tome što savršeno stapa ideale sa praktičnim i stvarnim stranama života. Ako je to tačno, rekao bih da ono što je Šekspir učinio u poeziji, to je Abraham Linkoln učinio u svom ličnom i javnom životu. Rekao bih da su više nego ma kod kog velikog čoveka iz istorije, nevidljivi temelji i koreni njegovog karaktera bili mistički, apstraktni, moralni i duhovni - dok je na svemu tome bilo izgradjeno, iz svega toga zračilo, u zavisnosti od prosečnih okolnosti, ono što se obično naziva praktičnom zdravom pameću, jedan život koji su često povijali povremeni ali neodoljivi materijalistički i politički razlozi.

Izgleda da je on u retkim prilikama koje su bile od velikog značaja, bio čovek nesavladljive čvrstine (čak i upornosti), dok je obično bio pristupačan, savitljiv, trpeljiv, gotovo nemaran u odnosu na sitnije stvari. Pominjem da čak i oni izveštaji i anegdote kojima je namera da ga unize, ostavljaju neki prijatan utisak o njemu. Što se tiče njegovih religioznih gledišta, čini mi se da su ona nesumnjivo bila bogata, duboko usadjena i veoma dostojanstvena.

IZ 'SUDBONOSNIH DANA' (Specimen Days)

12 avgusta 1863 - Vidjam Pretsednika gotovo svakog dana, pošto slučajno stanujem na putu kojim on prolazi idući svojoj kući i izvan grada ili vraćajući se iz nje. On nikad ne noćiva u Beloj kući za vreme toplih godišnjih doba, već stanuje u jednom zdravom kraju, neke tri milje severno od grada u Vojničkom domu, vojnom domu američke države. Video sam ga jutros oko osam i po časova kad je dolazio na svoju dužnost jašući Vermontskom avenijom, u blizini ulice "L". Uvek ga prati četa od dvadeset pet do trideset konjanika, sa isukanim sabljama koje drže uspravno preko ramena. Kažu da mu je ta garda nametnuta protiv njegove volje, ali on pušta svoje savetnike da čine kako žele. Družina se ne razmeće mnogo ni uniformama ni konjima. U sedlu, g. Linkoln obično jaši velikog, pitomog zelenka, obučen je u prosto crno odelo, ponešto zapušteno i prašnjavo, sa crnim krutim šeširom, i po svom izgledu se ništa ne razlikuje od najobičnijeg čoveka. Jedan poručnik sa žutim epoletama jaši s njegove leve strane, a za njima, dva po dva, nastupaju konjanici u svojim bluzama sa žutim širitima. Obično idu lakim kasom, jer je to brzina koju im nameće čovek na koga paze. Sablje i oprema zveckaju i cela ta povorka bez mnogo ukrasa, koja se kasom približava Lafajetovom trgu, ne izaziva uzbudjenje, samo tek po neki radoznali stranac zastane i posmatra. Vidim vrlo živo pred sobom tamno smedje lice Abrahama Linkolna, sa duboko usečenim borama, njegove oči, za mene uvek pune neke duboke, skrivene tuge u izrazu. Dospeli smo dotle da izmenjujemo pozdrave, i to vrlo srdačne. Ponekad Pretsednik dolazi i odlazi u otvorenoj kočiji. Konjanici ga prate uvek sa isukanim sabljama. Često sam primetio da kad izlazi uveče - a neki put i pre podne, kad se rano vraća - skreće i zastaje pred velikom i lepom zgradom u kojoj stanuje ministar vojske u ulici "K", radi konferisanja. Ako se vozi kočijom, vidim sa svog prozora da ne izlazi iz nje, već ostaje sedeći, a g. Stenton izlazi da bi čuo šta će mu reći. Ponekad ga prati jedan od sinova, dečko od deset ili dvanaest godina, jašući s desne strane na poniju. Početkom leta sam slučajno video Pretsednika sa ženom, u predvečerje, kako se voze u kočiji kroz grad da bi se prošetali. Gospodja Linkoln je bila obučena sva u crno sa dugim velom od krepa. Kočija je bila najobičnija, sa svega dva konja i to ne naročita. Jednom su prošli sasvim blizu mene i ja sam dobro video Pretsednikovo lice. Kako su lagano išli, njegov pogled, iako otsutan, bio je upravljen pravo u moje oči. Naklonio se i osmehnuo, ali ispod osmeha sam zapazio izraz koji sam maločas pomenuo. Nijedan od umetnika ni na jednoj slici nije uhvatio taj duboki, jedva primetan i udaljen izraz lica tog čoveka. Ima u njemu još nečeg.

16 aprila 1865 - U mojim beleškama iz onih dana, nalazim sledeće redove o smrti Abrahama Linkolna: "On ostavlja američkoj istoriji i biografskoj književnosti uspomenu na dosada najdramatičniju ličnost - po mom mišljenju on je bio najveća, najbolja, najosobenija, najumetničkija i najmoralnija osoba. To ne znači da nije imao mana i da ih na pret-

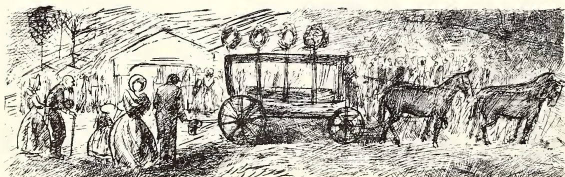
sedničkom položaju nije pokazivao, ali čestitost, dobrota, oštroumnost, savesnost i (jedna nova vrlina, nepoznata drugim zemljama i stvarno jedva poznata kod nas, mada temelj i veza koja nas sve spaja i koju će budućnost u velikoj meri razviti) UNIONIZAM u svom najistinitijem i najširem smislu, sačinjavaju bit njegovog karaktera. On ih je zapečatio svojim životom. Tragična veličina njegove smrti, koja prečišćava i obasjava sve, baca oko njegovog obličja, oko njegove glave oreol koji će večito da traje i vremenom sve više, dogod bude istorije i ljubavi zemlje njegove prema njemu. Mnogi su pomogli da se taj Savez ostvari, ali ako treba označiti jedno ime, izabrati jednog čoveka, od svih ljudi on je njegov najbolji čuvar pred budućnošću. Njega su ubili - ali Savez nisu ubili - biće sve dobro. Jedan pada, i drugi padaju. Vojnik gine, tone kao talas - ali talasi okeana nadolaze bez prestanka. Smrt obavlja svoje delo, briše stotine, hiljade - pretsednika, generala, kapetana, redova - ali je Narod besmrtan.

* * * * *

Jedna od najpoznatijih pesama Volta Vitmena (Walt Whitman) je "Kad jorgovan docvetava u baštenskim vratima". To je elegija povodom smrti Abrahama Linkolna. Objavljena u zbirci "Nastavak udarima doboša" (1865-1866) i u "Vlatima trave" (1867), ona pretstavlja tužbalicu pesnika koji ide u pogrebnoj povorci za mrtvim pretsednikom i služi se sa tri simbola koji se stalno ponavljaju: granom jorgovana, koja označava ljubav, "zvezdom koja zahodi", koja pretstavlja Linkolna, i raspevanim drozdom koji simboliše samog pesnika. Evo jednog dela te pesme:

Preko grudi proleća, zemlje, posred naselja,
Posred proseka i šuma starih, po kojima tek
    što se ljubičica osula, šarajući im
    podnožja siva,
Posred trava u poljima sa obe strane puta,
    i dalje van trava beskrajnih,
Prolazeći žita žuta stabljika pravih k'o koplja,
    svakim zrnom svojim uskrslim iz pokrova
    svoga u poljima mrkim,
Prolazeći kraj stabala jabukovih u cvetovima
    belim i ružičastim po voćnjacima,
Noseći pokojnika do groba gde će počivati,
Noć i dan kovčeg jedan putuje.
Kovčeg koji prolazi putanjama, ulicama,
Danju i noću, grdnim oblakom zamračujući
    zemlju,
Uz svečanost pogrebnu zastava svijenih, sa
    gradovima u crno zavijenim,
Sa Državama Sjedinjenim u stavu udovice u
    velu crnom,
Sa povorkama dugim i zmijolikim i zubljama u
    noći,
Sa bezbroj buktinja zapaljenih, uz more likova
    i glava otkrivenih,
Sa stanicom u očekivanju, kovčegom koji
    nailazi, i izrazima mračnim,
Sa žalopojkama pogrebnim koje odjekuju kroz
    noć, uz hiljade glasova slivenih u jedan
    snažan i svečan,
Uz lelek sav tužbalica mnogih nad kovčegom
    izrečenih,
Uz polumrak crkve i brujanje orgulja - posred
    svega kuda put tvoj te vodi,
Uz stalno oglašavanje zvona i jeku zvonjave,
Evo, kovčeže u prolazu sporom,
Tebi prinosim svoju granu jorgovana.

MATERIJALI O ABRAHAMU LINKOLNU

koji se mogu dobiti u centrima Informativne službe SAD

FILM

LIK PRETSEDNIKA LINKOLNA (Face of Lincoln), engleska i srpskohrvatska verzija, crno-bela kopija (26 minuta). Poznati vajar Marej Gejdž (Murray Gage) vaja lik Pretsednika Linkolna i istovremeno nam govori o ovom velikom Amerikancu.

KNJIGE

Linkolnova dela

Abraham Lincoln's Autobiography; with an account of its origin and history and additional biographical material by Robert Dale Richardson.

The Collected Works of Abraham Lincoln.

Life and Writings; ed. by Philip Van Doren Stern Random.

Selected Writings and Speeches of Abraham Lincoln.

Linkolnova biografija

Angle, Paul McClelland, ed.
The Lincoln Reader.

Herndon, William Henry and Weik, Jesse William
Herndon's Life of Lincoln; the History and Personal Recollections of Abraham Lincoln.

Lorant, Stefan
The Life of Abraham Lincoln; a short illustrated biography.

Sandburg, Carl
Abraham Lincoln; the Prairie Years and the War Years.

Istoriska gradja o Linkolnu

Barondess, Benjamin
Three Lincoln Masterpieces; Cooper Institute Speech, Gettysburg Address, Second Inaugural.

Catton, Bruce
This Hallowed Ground; the Story of the Union Side of the Civil War.

Donald, David Herbert, ed.
Divided We Fought; a pictorial history of the War.

Lincoln, Abraham
Created Equal? The Complete Lincoln-Douglas Debates of 1858.

Meredith, Roy
Mr. Lincoln's Contemporaries; an album of portraits by Mathew B. Brady.

Nevins, Allan
The Emergence of Lincoln.

The Civil War.

Specijalne studije o Linkolnu

Mitgang, Herbert, ed.
Lincoln As They Saw Him.

Randall, James Garfield
Lincoln and the South

Townsend, William Henry
Lincoln and the Bluegrass; Slavery and the Civil War in Kentucky.

Zornov, William Frank
Lincoln and the Party Divided.

Književna i dramska dela o Linkolnu

Sherwood, Robert Emmett
Abe Lincoln in Illinois; a play in twelve scenes.

Stone, Irving
Love Is Eternal; a novel about Mary Todd Lincoln and Abraham Lincoln.

Knjige za decu i omladinu

Eifert, Virginia Louise Snider
The Buffalo Trace.

Foster, Genevieve Stump
Abraham Lincoln; an initial biography.

Judson, Clara
Abraham Lincoln; Friend of the People.

McNeer, May Yonge
America's Abraham Lincoln.

GODINA 1959 PROGLAŠENA ZA LINKOLNOVU GODINU

Povodom 150-godišnjice rodjenja šesnaestog pretsednika S.A.D., Abrahama Linkolna, nedelja izmedju 5 i 12 februara ove godine biće posvećena proslavama dela i života prvog gradjanina Amerike iz doba Gradjanskog rata. Pretsednik Ajzenhauer je u Getisburgu 29 decembra 1958 jednom proklamacijom pozvao Amerikance da 1959 godinu smatraju za jubilarnu Linkolnovu godinu.

S obzirom da godina 1959 obeležava 150-godišnjicu rodjenja Abrahama Linkolna; s obzirom da je Linkoln, svojim duhom i svojim državničkim vrlinama, omogućio kroz strašnu borbu našoj zajednici da očuva svoj nacionalni karakter i da obezbedi svakom gradjaninu pravo na uživanje plodova svog rada; s obzirom da je Linkoln svojim rečima i pisanim delima opisao karakter američke demokratije - "iz naroda, od naroda, za narod" - na tako jasan i veličanstven način da je to postala inspiracija za pokrete u celom svetu koji teže ka obezbedjenju jedne slobodne i odgovorne uprave; s obzirom da je Kongres, zajedničkom rezolucijom od 27 avgusta 1958, odlučio da se 12 februara 1959 održi zajedničko zasedanje Kongresa radi proslave 150-godišnjice rodjenja Abrahama Linkolna; i s obzirom da je Kongres, na osnovu zajedničke rezolucije od 2 septembra 1957, obrazovao jednu komisiju za Linkolnovu 150-godišnjicu koja će razraditi planove za proslavu 150-godišnjice rodjenja Abrahama Linkolna i zatražio od Pretsednika da objavi proklamaciju kojom poziva narod Sjedinjenih Država da proslavi ovu godišnjicu: Ja, Dvajt D. Ajzenhauer, pretsednik Sjedinjenih Američkih Država, u skladu sa ciljevima Kongresa, ovim pozivam sve ustanove i funkcionere federalne vlade, guvernere država i ceo američki narod, da proslave 1959 godinu kao 150-godišnjicu Abrahama Linkolna i da u tom periodu - a naročito u nedelji od 5 do 12 februara - odaju počast Linkolnovoj uspomeni organizujući odgovarajuću delatnost i svečanosti, ponovo proučavajući njegov život i reči koje je on izgovorio i napisao, kao i lično potvrdjujući principe gradjanskih prava i dužnosti i filozofije vlade kojima se Abraham Linkoln "posvetio do krajnjih granica svojih mogućnosti".

Edward Stone

Paviljon Sjedinjenih Država na Svetskom sajmu održanom u Brislu 1958 godine, pretstavljao je visoku kružnu zgradu koju je projektovao jedan američki arhitekta koji je vrlo smelo izmenio stroge funkcionalne linije moderne strukture, pa ih je dopunio uvodjenjem mnogih ukrasa.

U svom izrazitom stilu Edvard Darel Stoun (Edward Durell Stone) je istakao dekorativnu lepotu koje već odavno nema u modernoj arhitekturi. Ustajući protiv pojave gradova sastavljenih od čitavih hektara staklenih fasada, hroma i čelika, on se nadahnuo klasičnim spomenicima Grčke i Rima.

Ovaj arhitekta, sa odlikama genijalnosti koji se oduševljeno posvećuje svom radu, uživa glas jednog od najnezavisnijih i najraznovrsnijih pretstavnika svoje profesije. On je projektovao zgrade ne samo u Sjedinjenim Državama, već i u velikom broju drugih zemalja.

Medju njegove uspele radove kojima je obogatio američku arhitekturu spada Muzej moderne umetnosti u Njujorku. Pored toga, on je bio u grupi arhitekata koji su projektovali ogromnu salu mjuzik hola sa 6.200 sedišta u Radio Sitiju (Radio City Music Hall) koja se nalazi u Rokfelerovom Centru (Rockefeller Center).

Medjutim, njegov najveći uspeh pretstavlja njegov projekt Američke ambasade u Nju Delhiju u Indiji, koji je izradio 1954 godine, kada je stekao priznanje za svoj pionirski rad na spajanju romantike sa modernom arhitekturom. Ovoj zgradi, koja se smatra jednim od največih arhitektonskih uspeha ove decenije, on je vratio kvalitete monumentalnosti i veličanstvenosti kojima se odlikuju mnogi klasični spomenici evropske starine.

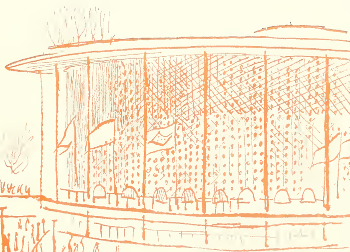
Njegove rešetke u arabeskama obavijaju zgradu ambasade kao fasada - i tako ne samo da pretstavljaju

zaštitu od tropskog indiskog sunca, već služe i kao ukras. Pružajući veću intimnost nego staklene zgrade, rešetke su postale Stounova zaštitna marka, koju je on ne oklevajući prihvatio ugledajući se na rešetke koje se upotrebljavaju u mnogim drugim zemljama gde je potrebna zaštita od sunčane pripeke. Pored toga, on je u svakom projektu - gde je odgovaralo samoj strukturi zgrade - prihvatio i bazene s vodom koji reflektuju svetlost kao ogledala.

U početku svoje karijere on je postao vešt tumač internacionalnog stila koji je nastao u Evropi. Kada je projektovao Američki paviljon, tražio je inspiraciju i našao je u velikom rimskom Koloseumu. Kada je pre nekoliko godina posetio teren u Brislu da bi skicirao planove, on je u konturama prirodnog amfiteatra video odgovarajuću sredinu za zgradu koju će izraditi prema rimskom spomeniku.

Sagradio je paviljon iznad jedanaest divovskih vrba koje su rasle na tom mestu i postavio kružni auditorium sa 1.150 sedišta koji je do polovine bio ukopan u zemlju na početku padine brega. Dovršena zgrada koja pretstavlja kombinaciju dostojanstva i simetrije s toplinom praznika, liči na providan bubanj koji delikatno počiva na tankim čeličnim stubovima.

Američki paviljon na svetskoj izložbi u Brislu

Mreža od rešetki koja okružuje paviljon slična je mrežama koje se mogu naći na zgradama kao što su hoteli u letovalištima u raznim zemljama, zatim na jednoj fabrici vitamina u Kaliforniji, na jednoj stanbenoj zgradi univerziteta u Južnoj Karolini, i na kući samog arhitekte u Njujorku.

Ed Stoun, kako ga nazivaju prijatelji i kolege, rodjen je 1902 u gradiću Fejetvilu (Fayetteville) u Arkanzasu. Njegova majka mu je pomogla da razvije svoj crtački talent i dala mu je jednu spavaću sobu na spratu da u njoj uredi stolarsku radionicu. U svojoj četrnaestoj godi-

ni je dobio prvu nagradu i to za jednu kućicu za ptice koju je kao svoj rad izložio na jednom konkursu koji je priredila neka strugara iz okoline.

Zatim se 1920 upisao na univerzitet države Arkanzas u Fejetvilu, ali vitki i spori Ed nije bio pažljiv student. Posle tri godine je otišao u Boston (Boston) u državi Masačusets, gde je jedan od njegove starije braće radio kao arhitekta. Tu je počeo da se budi kod njega interes za arhitekturu koji je od njega načinio svesnog mladića punog pokretačkog entuziazma.

Izvesno vreme je radio u jednom od najpoznatijih arhitektonskih preduzeća u Bostonu, čiji se poslodavac seća da je "Stoun od samog početka imao izvanredan talent da pretvori vrlo banalne projekte u stvari vanredne lepote."

Dobio je stipendiju za arhitektonski otsek Harvardskog univerziteta, pa je zatim prešao na Tehnološki institut države Masačusets, gde je dobio najvišu nagradu ove škole za arhitekturu na osnovu koje je stekao pravo na dvogodišnje studiranje u Evropi.

Vrativši se u Sjedinjene Države 1929 počeo je rad na unutrašnjem uredjenju jednog od prvih hotela u Njujorku, a posle dve godine je ušao u ekipu arhitekata Rokfelerovog centra. Kasnije je postao samostalni arhitekta i osnovao je svoje preduzeće.

Njegova kolekcija medalja i nagrada stalno se povećavala i danas se njegove dve gradjevine koje je on podigao i za koje je dobio zlatne medalje od Saveza arhitekata, smatraju najuspelijim arhitektonskim radovima. To su Muzej moderne umetnosti (The Museum of Modern Art) u Njujorku, dovršen 1939, koji pretstavlja jednu od prvih zgrada u Sjedinjenim Državama sagradjenih u internacionalnom stilu, a zatim hotel El Panama, projektovan 1946, a dovr-

Atrium Muzeja Moderne Umetnosti u Njujorku

šen 1951, kojim je položen temelj novom stilu hotela u letovalištima.

Pošto je pune tri godine za vreme Drugog svetskog rata projektovao zgrade na aerodromima vazduhoplovstva američke vojske, Stoun je izradio planove za hotel - današnji El Panama Hilton - u kome sobe imaju svoje posebne klimatske uredjaje. Svaka soba je sagradjena tako da vazduh slobodno prolazi kroz nju i svaka od njih ima svoj posebno izgradjeni balkon koji omogućava ovo strujanje. Frenk Lojd Rajt (Frank Lloyd Wright), osamdesetogodišnji doajen američkih arhitekata, izrazio je svoju saglasnost u pogledu projekata ove gradjevine koju je Stoun projektovao bez hodnika, prozora i vrata. Kasnije je Rajt pohvalio i projekt ambasade u Nju Delhiju.

Pošto su rešetke postavljene na ambasadi naišle svuda na odobravanje od strane svih arhitekata, Stoun je bio zasut molbama da ovaj ukras stavi na mnoge gradjevine. Dobio je narudžbinu da izradi planove za medicinski centar u Palo Alto (Palo Alto) u Kaliforniji, pošto je prethodno dovršio Službeničku bolnicu Zavoda za socijalno osiguranje u Limi u Peruu, koja se ubraja medju najveće na svetu. Njegov plan za medicinski centar univerziteta države Arkanzas dobio je od Američkog instituta arhitekata počasnu nagradu za 1952.

Jedan istaknuti arhitekta je rekao za njegov projekt fabrike vitamina u Pasadeni (Pasadena) u Kaliforniji: "Ova gradjevina izražava sve tekovine moderne arhitekture, pa ipak ostaje romantična gradjevina". Možda se najuspeliji Stounov projekt kuće nalazi u Dalasu (Dallas) u Teksasu - to je struktura starih klasičnih linija oko centralnog dvorišta ili atrijuma. Ljubav ovog arhitekte prema bazenima koji reflektuju svetlost, dobila je svoj izraz u trpezariji koja pliva u jednom pokrivenom bazenu.

Svoj dom u Njujorku Stoun je projektovao za jedno jedino popodne. Kad je kupio kuću, to je bila samo jedna od bezbojnih mnogih kuća od opeke. Pošto je prepravio i podigao rešetku preko prednje fasade od pet metara, kuća je postala "ostrvo modernizma" o kome se mnogo govorilo u gradu.

Internacionalna praksa ovog arhitekte je povezana s mnogim putovanjima. U pratnji svoje žene, Marije Elene Torč (Maria Elena Torch), on provodi veliki deo godine u raznim delovima Sjedinjenih Država i odlazi na nekoliko putovanja po inostranstvu. Njih dvoje imaju trogodišnjeg sina Hiksa (Hicks), dok Stoun iz ranijeg braka ima dva sina.

Stoun je nedavno dobio porudžbinu da projektuje Galeriju moderne umetnosti (The Gallery of Modern Art) u Njujorku. Govoreći o desetospratnoj zgradi čije se dovršenje predvidja za kraj 1959, on kaže: "Mi se sad nalazimo u procesu razvijanja različitih ideja... Želim da stvorim osećanje trajnosti u projektu ove zgrade jer to izgleda da nedostaje nekim od naših modernih arhitektonskih dela. Isto tako želim da stvorim osećanje topline i radosti".

U pogledu Stounovog odbacivanja staklene fasade arhitekte zauzimaju različito držanje, i mada priznaju da njegove rešetke doprinose izrazu veličanstvenosti i dostojanstva, ipak se nameće pitanje da li će ili neće njihova široka upotreba možda postati maska kojim će da se zakloni arhitektura inferiornijeg kvaliteta. Odgovarajući svojim kritičarima, Stoun tvrdi da "rešetka pretstavlja osnovno arhitektonsko načelo koje je isto toliko opravdano kao dva čelična stuba izmedju kojih se nalazi staklo". On izražava svoje ubedjenje da ovaj način zidanja u vidu rešetke "zadovoljava opravdanu težnju za lepim izgledom, toplotom i interesom koji postoje kod svakoga".

MUZEJ MODERNE
UMETNOSTI

(Brus Barton je osnovao 1919 godine sa još dva ortaka reklamnu agenciju koja se otada razvila u jednu od najvećih agencija te vrste na svetu. Barton nam ovde govori kao najistaknutiji radnik na polju reklame i kao pisac čije knjige, koje se ubrajaju u bestselere, članci i uvodnici u dnevnim listovima izazivaju već više od dvadeset pet godina izvanredno interesovanje publike. Sledeći članak je uzet iz časopisa Reader's Digest.)

REKLAMA U AMERIČKOM ŽIVOTU

Jednog dana, dok sam još bio početnik u radu na polju reklame, stavio sam u svoju pisaću mašinu list hartije i napisao oglas za jedno osiguravajuće društvo. Oglas je bio upućen mladim supruzima i farmerima. Jedan od kupona koji sam primio kao odgovor, došao je od nekog putnika koji se nalazio u Rio de Žaneiru, a čiji se dom nalazio u Nju Džerziju (New Jersey). Imao je 38 godina, bio je oženjen i bio je otac troje dece. Želeo je da dobije informacije o polisi na osnovu koje će u slučaju njegove smrti njegovoj porodici biti zajemčen godišnji prihod od tri hiljade dolara.

Kad se taj čovek vratio u Nju Džerzi polisa je bila napisana i prva rata uplaćena. Nekoliko dana kasnije je otišao kod svog zubara da mu ovaj izvadi jedan umnjak. Dogodilo se da se rana inficirala, infekcija se razvila i on je umro.

Ovaj incident je učinio na mene dubok utisak. U toku idućih godina meni je često padalo napamet da se negde u Nju Džerziju nalazi majka sa troje već odrasle dece čiji je život, iako oni o meni nisu znali baš ništa, bio potpuno izmenjen samo zahvaljujući činjenici što sam ja jednog dana napisao nekoliko reči koje su otštampane u nekom časopisu, i koje je u dalekoj zemlji pročitao njen suprug i otac ove dece, i odlučio se da učini ono što sam ja predložio.

Ono što mi, ljudi i žene koji radimo na polju reklame, imamo u rukama, pretstavlja strahovitu moć s kojom treba rukovati brižljivo i dobronamerno. Ona od svih poznatih snaga ima najviši potencijal i može da utiče na ljudske živote i da ih izmeni nabolje ili nagore.

Jednom je Roj Derstajn (Roy Durstine) učinio ovu pametnu primedbu: "Reklama se pojavila na svetu onda kad je čovek postao isuviše nestrpljiv da sačeka da g-dja Džons kaže g-dji Smit da je Braunova turšija dobra". Ovo je jedan interesantan način na koji se ukazuje na to da reklama, kao tehnika, jednostavno pretstavlja masovnu prodaju. Ali s obzirom na svoj veliki uticaj koji vrši na američki način života, reklama pretstavlja nešto mnogo više nego ovo. To je stvaralačka snaga koja je stvorila nova zaposlenja, začela nove ideje i razvila američku privredu.

Reklama nije izmislila proizvode i usluge koji su izazvali pojavu ovih zaposlenja, niti je bila tvorac pionirske hrabrosti koja je sagradila fabrike i mašine za proizvodnju ovih artikala. Reklama je stimulirala ambiciju i želju - žudnju za imanjem koja pretstavlja najjaču pobudu za proizvodnju. Mala fabrika je bila primorana da sebe preobrazi u veću fabriku koja će se stalno razvijati, da bi tako zadovoljila o-

vu žudnju; kasnije pod pritiskom masovne potražnje, ona se pretvorila u mnoge fabrike. Masovna proizvodnja je omogućila masovnu privredu, uticala je na pad cena, tako da su najzad ovi proizvodi koji su u početku pretstavljali luksuz bogatih, postali svojina svake porodice koja je htela da radi.

Bilo bi potrebno mnogo više godina da se postigne ovaj rezultat da je bilo moguće postići ga uopšte bez reklame. Mladi Elijas Hou (Elias Howe) je dobio još 1846 patentno pravo za svoju šivaću mašinu, ali je najveći deo svojih zrelih godina proveo u razočarenju i siromaštvu, jer niko nije kupovao njegovu mašinu - oglašavanje je bilo suviše ograničeno da bi moglo da proširi ovu dobru vest o pojavi šivaće mašine. Čitava jedna generacija domaćica čiji je rad mogao da bude lakši i prijatniji, umrla je ne saznavši nikad da se rodio jedan tako vanredan pomagač u kućnom radu.

U današnjem svetu se ne troše tako besmisleno ni vreme ni život. Frižider, mašina za pranje sudova, kućna hladnjača i desetine drugih sprava i pomoćnih uredjaja skoro trenutno su postali svojina miliona američkih žena koje su ih prihvatile i to po cenama koje su bile sve niže i niže zahvaljujući novim fabrikama koje su se stalno pojavljivale.

Kad su se pojavile mašine za pranje rublja, usisivači za prašinu i druge sprave koje se upotrebljavaju u domaćinstvu, ja sam pripremio jednu reklamnu kampanju za ženske časopise. Za svaki oglas je pripremljena drugačija ilustracija - umorna žena pognuta iznad korita, ili žena koja glača pod ili obavlja neki drugi neprijatan posao. Tekst je bio kratak i neizmenjen u celom nizu oglasa i glasio je: "Svaka žena koja obavlja ma koji kućevni posao koji može da uradi mali električni motor, radi za tri centa na čas. Život čoveka je isuviše dragocen da bi se mogao prodavati po ceni od tri centa na čas.

NAPISAO BRUCE BARTON

Ova i njoj slične kampanje su imale velikog uspeha. Opšte oslobodjenje žena od dosadnog i napornog rada u kuhinji, perionici rublja i podrumu, pretstavlja jedan od najznačajnijih fenomena našeg vremena koji je omogućio da se obogati intelektualni, društveni, verski i politički život američke nacije. Reklama nije ovo pokrenula, ali ona je ovo ubrzala.

U samom početku svog rada pokrenuo sam kampanju da putem reklame ukažem na trgovačku reputaciju preduzeća i moji oglasi pretstavljaju početak upoznavanja javnosti sa upravljanjem privrednih organizacija i njihovom upravom. Jednog dana neki razljućeni trgovac je upao u direktorovu kancelariju, bacio na njegov pisaći sto časopis u kome se nalazio jedan od ovih oglasa i uzviknuo: "Vidim da vi tvrdite da pretstavljate izvanrednu organizaciju, a ja baš hoću da vam kažem i to iz svog iskustva, da vi uopšte niste tako nešto!"

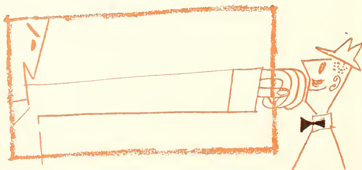
Direktor je poslao po mene i rekao: "Bruse, možda mi u svojoj kampanji pucamo preterano visoko!"

Ja sam žestoko protestovao. "Moja je dužnost da na čelu marširam sa velikom zastavom. Vaša je dužnost ne da me zadržavate, već da mi predajete poslove". On se s tim složio i malo po malo velika privredna preduzeća su dobila oblik koji smo mi unapred izradili za njih.

Danas se retko ko seća koliku je važnu ulogu odigrala reklama u borbi za standardizovanje cena. "Pre pedeset godina", kaže Ernest Elmo Kolkins (Ernest Elmo Calkins), jedan od istaknutih radnika kojima reklama mnogo duguje, "cene u prodavnicama nisu bile istaknute i kupci ih nisu mogli saznati. Prodajna cena je iznosila onoliko koliko je prodavac mogao da izvuče od kupca. Ukoliko je cena bila viša utoliko je prodavac bio bolji. Prema većini kupaca ova tajna cena je pretstav-

ljala pravu nepravdu. Samo oni koji su dobro umeli da se cenjkaju mogli su da pobede prodavca u njegovoj igri. "Pojavila se reklama. Neki trgovac, tražeći nove mogućnosti koje bi mu dale individualnost, čemu uostalom reklama i teži, ukinuo je tajnu cenu i objavio: 'Svoj robi je cena jasno označena'. Počela je nova era u prodaji robe, pa se zatim išlo dotle da se roba, ako ne odgovara može vratiti i da se novac vraća bez teškoća; došlo se dotle da se o satisfakciji kupca vodi više računa nego o zaradama ostvarenim putem prodaje. Ljudi današnje generacije se sećaju da se verovalo da obe strane u jednom poslu mogu da budu zadovoljne". Bez oglašavanja naši dnevni listovi bi ličili na letke od pet-šest strana, štampane na jevtinoj hartiji s rdjavim ilustracijama, ako bi ilustracija uopšte i bilo. Naši popularni časopisi i naše trgovinske i slične publikacije ne bi ni postojale. Izdavači lista "The Saturday Evening Post", koji se danas prodaje po 20 centa primerak, smatraju da bi cena morala da bude 70 centa kad se u listu ne bi objavljivali oglasi. Nikakva procena izražena u novcu ne može da izrazi učinak njihovog uticaja na američki način života. Reklama pretstavlja suštinu demokratije. Svakog minuta se obavljaju u privredi izbori preko tezgi stotina hiljada prodavnica i radnji gde kupci izražavaju svoju volju i odlučuju koji će proizvodjač i koji proizvod biti na prvom mestu danas, a ko će to mesto da zauzme sutra. U ovoj poštenoj ali žestokoj borbi za naklonost publike, svaki proizvodjač mora da teži da putem stalnog istraživanja poboljša svoj proizvod. Reklama ima svojih ludosti i svojih grešaka. Opet ću da navedem reči g. Kolkinsa: "Nekada se na reklamu gledalo s opravdanom sumnjom. Razne varalice i prodavci patentiranih lekova su mogli samo njoj da zahvale za svoj opstanak. Izdavači su počeli da uvidjaju da sami sebi kvare poslove prihvatajući se posla koji je uništavao poverenje, a to poverenje pretstavlja krv privrednog života. Edvard Bok (Edward Bok), urednik časopisa Ladies' Home Journal, pokrenuo je kampanju koja je do temelja potresla tržište patentiranih lekova. Časopisi su očistili svoje kuće. Za njima su pošli i dnevni listovi". I danas se dogadja da se u mnogim štampanim oglasima tvrdi nešto što nije tačno. Ima i danas mnogo oglasa koji vredjaju osetljivu inteligenciju i dobar ukus. Isuviše mnogo reklamnih komercijalnih emisija na radiju i televiziji suviše su dugačke i suviše razmetljive. Ali privreda je mlada, nema ni punih sto godina. U Sjedinjenim Državama svake godine se objavljuje oko trideset miliona reklamnih publikacija, dok se na radiju i televiziji emituje skoro 115 miliona komercijalnih emisija. Pod pritiskom ovakve masovne produkcije mora da postoji jedan procent koji treba pripisati greškama i rdjavom ukusu. Medjutim, prilikom ispitivanja preko milion oglasa svih tipova, Federalna trgovinska komisija Sjedinjenih Država je došla do uverenja da se za manje od 3% tih oglasa može reći da eventualno mogu da prouzro-

UTISAK

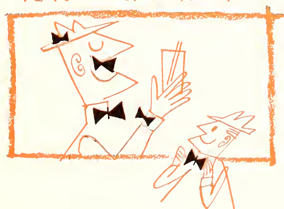

BRZO IZLAGANJE IDEJA

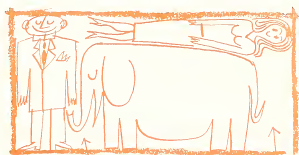

kuju obmanu. Američki narod voli reklamu, želi je, preko nje se obaveštava i, kad bi bila ukinuta, njen povratak bi tražila pretežna većina. Ujesen 1953 većina dnevnih listova u Njujorku nije izlazila punih jedanaest dana zbog štrajka. Posledice ovoga na privredni i društveni život grada su bile više nego ozbiljne, tako da je prodaja u robnim magazinima opala za 25%. Opao je broj oglasa preko kojih se tražilo zaposlenje; došlo je do zastoja u prodaji polovnih automobila. Onog dana kad je štrajk završen, jedna organizacija za mišljenje javnosti je postavila publici pitanje: "U ono vreme kad niste primali svoj dnevni list šta vam je najviše nedostajalo?" Odgovor 42% čitalaca je glasio: "Reklame". Današnji američki korisnici reklame ne postavljaju reklamnoj agenciji pitanje: "Koliko je najmanje potrebno za oglašavanje?", već: "Koliko se može utrošiti na reklamu pa da to bude rentabilno?" Druga vrlo impresivna pojava jeste i ta što se danas priznaje potreba za što boljim odnosima s publikom. Danas ne postoji nijedna važnija industrija koja ne zahteva stalno od svoje oglasne agencije da počne nova proučavanja da se utvrdi šta se publici svidja. Svaka velika industrija pripada javnosti i zna da će u jednoj demokratiji narod da donese konačnu odluku ko će da vodi privredu i trgovinu i pod kojim uslovima. U Americi se u toku jednog privrednog dana svake treće sekunde rodi po jedno dete; svakog meseca Sjedinjene Države povećavaju broj svojih potrošača, odnosno dobijaju po jedan novi grad veličine grada Omahe koji ima 260.000 stanovnika. Ali uporedo s ovim porastom stanovništva ide i stalno uzdizanje životnog standarda širom Sjedinjenih Država. Američka privreda se zasniva na masovnoj proizvodnji, a finansira je ogromna kupovina od strane potrošača, dok je u njenom razvoju reklama potstiče u daleko većem procentu nego što je to slučaj u svim ostalim delovima sveta uzetim zajedno. Ona održava u životu jedan sistem koji je američkim gradjanima doneo u velikoj meri materijalne koristi sadržane u obećanju koje je dalo naše tehnološko doba.

RASPOZNAVANJE

TEHNIČKA OBRADA

DOBRO POPUNJAVAJ PROSTOR!

VASPITNA VREDNOST

SVESTRANA PRIVLAČNOST

Američki vajar ALEKSANDER KOLDER je dobio prvu nagradu za vajarstvo na KONKURSU ZA MEDJUNARODNU KARNEGIJEVU NAGRADU za svoju kompoziciju od gvoždja i aluminijuma nazvanu "Pitsburg" Britanski vajar Henri Mur je nagradjen drugom nagradom za delo u bronzi "Ležeća figura, 1957", dok je treću nagradu dobio francuski vajar Sezar za skulpturu od gvoždja "Animale Organico"... Prilikom 24-te redovne godišnje ankete koju organizuje njujorško udruženje filmskih kritičara, najveća priznanja je dobio film "BEKSTVO U LANCIMA" Ovaj film, čiji je producent i režiser Stenli Krejmer, tretira odnose izmedju dva odbegla robijaša od kojih je jedan crnac a drugi belac.

Povodom proslave 150-te godišnjice rodjenja Abrahama Linkolna, u februaru ove godine, američko Ministarstvo pošta će objaviti tri nove POŠTANSKE MARKE POSVEĆENE LINKOLNU... Pesnik ROBERT FROST je dobio Nagradu zadužbine Hantingtona Hartforda za 1958, koja se svake godine dodeljuje jednom književniku, kompozitoru ili likovnom umetniku za neki specijalno značajan doprinos umetnosti... Grupa od sedam fizičara dobitnika Nobelove nagrade pojavljuje se kao gost u emisiji "KONTINENTALNA UČIONICA", jednom televiziskom programu posvećenom fizici atomske epohe koji svakoga dana emituje 149 televiziskih stanica.

Kompanija U.S. Raber je usavršila jedan NOVI TIP AUTOMOBILSKE GUME za koju se smatra da je bolja od svih dosadašnjih. Ova guma je ovalna u preseku i manje se ugiba prilikom vožnje nego konvencionalne gume, a osim toga se manje zagreva pri velikim brzinama... Profesor Harvardskog univerziteta DŽON KENET GELBREJT je nagradjen godišnjom Nagradom Tamiment za književnost, koja se svake godine dodeljuje jednom ozbiljnom književnom delu društvenog značaja. Gelbrejt je dobio ovu nagradu za svoju knjigu "Imućno društvo". Posle povratka iz Beograda, gde je gostovao kao predavač Medjunarodnog instituta za politiku i ekonomiju, Gelbrejt je izneo svoja nedavna iskustva u knjizi "Putovanje u Poljsku i Jugoslaviju, 1958"... Književnica Hariet Harmon Dekster je iznela pregled američkih dostignuća na polju otklanjanja rasnih nepravdi u svojoj novoj knjizi "ŠTA JE DOBRO KOD RASNIH ODNOSA" u kojoj se govori o ljudima i snagama koje se trude da olakšaju prelaz "sa nepopustljivih, neprijateljskih stavova i običaja na jednu atmosferu dobre volje i uzajamnog priznanja"

Jedan magnetofonski snimak o putovanju kroz afrički kontinent dugom 44.000 kilometara je poslužio kao osnova za radio reportažu u šest delova pod naslovom "AFRIKA DANAS". U okviru ovih reportaža koje organizuje Nacionalni savet crkava, razmatraju se koristi i štetne posledice uticaja zapadnih ideja i metoda na afrički način života... Kompanija MakMilen je saopštila da je organizovala konkurs nazvan MAKMILENOVA NAGRADA ZA BELETRISTIKU. Ovaj konkurs je otvoren za književnike svih narodnosti. Pobednik na konkursu će dobiti nagradu od 2.500 dolara i 5.000 dolara kao akontaciju za autorski honorar. Rukopisi za konkurs - od 50.000 do 200.000 reči - će se primati u ovoj izdavačkoj kući do 31 marta...

Karnegijev Institut u Pitsburgu je organizovao jednu MEDJUNARODNU IZLOŽBU SAVREMENOG SLIKARSTVA povodom proslave 200 godišnjice ovog grada...

Počev od 1953, KOMPANIJA BETLEHEM STIL je obezbedila dotacije u ukupnom iznosu od 1,770.000 dolara za 63 prosvetne ustanove koje finansira privatni kapital.

Prošle godine, u okviru programa finansiske pomoći ovog industriskog koncerna, 37 koledža i univerziteta je dobilo dotacije u iznosu od 468.000 dolara.

Umetnik MARK TOBI, dobitnik najviše nagrade na prošlogodišnjem Bijenalu u Veneciji, je takodje nagradjen Nagradom američke umetnosti za "svoj veliki doprinos unapredjenju američke umetnosti"... MARK VAN DOREN, dobitnik Pulicerove nagrade za poeziju 1940, je napisao dramu "Poslednji dani Linkolna" čije će objavljivanje biti uskladjeno sa 150-om godišnjicom rodjenja pretsednika Linkolna, na dan 12 februara... UMETNIČKI MUZEJ METROPOLITEN je krajem prošle godine dobio jedan poklon koji potseća na one iz vilinskih priča. Gospodja Tomasa H. Fuldsa, stara 94 godine, iz Glens Folsa u državi Njujork je ostavila ovom poznatom muzeju sumu od 4,500.000 dolara... Američka zadužbina za radio difuziju je plasirala u nekoliko radio stanica države Masačusets magnetofonske trake snimljene prilikom prošlogodišnje posete HORA SMITOVOG KOLEDŽA Dubrovniku. Očekuje se da će ovi snimci, koji obuhvataju komentare o Dubrovačkom festivalu i nastupe hora na koncertima, biti upućeni i drugim nastavnim radio stanicama.

Jedna nova izložba u njujorškom MUZEJU MODERNE UMETNOSTI obuhvata izbor iz muzejske zbirke nacrta i radova. Obuhvatajući eksponate počev od stilskih stolica iz 1860 godine pa do elektronske rentgenske cevi, ova izložba prikazuje razvoj izrade modernih nacrta na poljima kao što su proizvodnja nameštaja, kuhinjskih sprava, pisaćih mašina, lampi, staklenih predmeta, tekstila i predmeta zanatske radinosti... AMERIČKA AKADEMIJA ZA UMETNOST I KNJIŽEVNOST je nedavno saopštila da je primila sledeće nove članove: Semjuela Barbera, kompozitora; Dr. Rajnholda Nibura, teologa; Vilijama Karlosa Viljemsa, pesnika i Čarlsa Berčfilda, slikara. Ovo počasno društvo umetnika, književnika i kompozitora ograničava broj svojih članova na 50. Članovi se biraju iz grupe od 250 članova jednog sličnog tela - NACIONALNOG INSTITUTA ZA UMETNOST I KNJIŽEVNOST... FEDERALNI URED ZA PROSVETU je saopštio da su američki koledži i univerziteti na početku tekuće školske godine primili rekordan broj od ukupno 3,258.556 redovnih i vanrednih studenata, što pretstavlja povećanje od 6,2% u odnosu na školsku 1957 godinu. Ovo je već sedma uzastopna godina kako se rekordan broj studenata upisuje na univerzitete i koledže.

NJUJORŠKI GRADSKI BALET je nedavno prikazao dve premijere: jedan potpuno nov balet, "Oktet" od Vilijama Kristensena koji je izradio koreografiju na osnovu Stravinskovog Okteta za drvene duvačke instrumente; drugi balet pretstavlja reprizu dela "Sedam smrtnih grehova", koje su pre 25 godina zajednički postavili Kurt Vajl, Džordž Balanšin i Bertold Breht. Loti Lenija - Vajlova udovica koja je pevala vodeću partiju u ovom delu 1933 godine - sada je nastupila i u novoj produkciji njujorškog gradskog baleta... U Filadelfiji je osnovana jedna nova operska trupa, FILADELFISKA LIRSKA OPERA, koja će dopunjavati rad Velike filadelfiske opere. Nova trupa će u toku ove sezone prikazati šest opera.

Sada postoji mogućnost da se automatski dobije TELEFONSKA VEZA NA VELIKOJ RAZDALJINI sa nekim prijateljem ili rodjakom sa kojim želite da razgovarate. Pomoću ovog novog telefonskog sistema može se u roku od nekoliko sekundi automatski pronaći željeni broj izmedju 35 miliona drugih brojeva i dobiti tražena veza...

ELMER RAJS, jedan od najpoznatijih Američkih dramskih pisaca, koji je 1955 posetio Jugoslaviju, je napisao dramu "Nagoveštaj strasti", za koju mnogi smatraju da je jedno od njegovih najinteresantnijih dela. Ovo delo, u kome je legenda o Hamletu prebačena u savremenu sredinu - radnja se dogadja u južnoj Kaliforniji - je doživelo premijeru novembra prošle godine u Njujorku.

stalna borba za

Kada je pretprošle godine Kongres S.A.D. izglasao novi zakon o gradjanskim pravima, novinar Volter Lipman (Walter Lippmann) je napisao: "To je istoriski dogadjaj...politički lideri Juga su priznali da je došlo vreme da se putem federalnih vlasti obezbedi i zaštiti biračko pravo onim crncima koji za to ispunjavaju uslove". Napredovanje ka potpunoj političkoj jednakosti svih američkih gradjana je dozrelo za rešavanje. Ono je ustvari pretstavljalo produženje jednog drugog istoriskog dogadjaja koji se odigrao tri godine ranije: rešenje Vrhovnog suda kojim je zabranjena rasna segregacija u državnim školama.

Nesumnjivo je da će komisija za gradjanska prava kojoj novi zakon stavlja u nadležnost da kontroliše primenu ustava, naići na svom putu na mnoge prepreke, ali treba se nadati da se pri tom neće dogadjati tako teški incidenti kao što su bili oni s kojima je prošle godine bilo propraćeno primanje crnih učenika u srednju školu u Litl Roku (Little Rock, Arkansas), gde je bilo potrebno uputiti federalne trupe.

Neosporno je da su ovi dogadjaji usporili proces integracije koji je, kao što ćete to moći da pročitate u ovom članku, počeo u toku poslednjih godina da se odvija ubrzano. Uoči početka školske godine u Sjedinjenim Državama (a to je obično 2 septembra) otvoren otpor nekih južnih država je dovodio do toga da u nekim slučajevima dolazi do otstupanja u pogledu integracije čije je sprovodjenje naredio Vrhovni sud. Nije reč o tome da se odbaci jedno načelo, već da se duhovima da vremena da se smire i pomire sa novim stanjem. Ponekad potrebe javnog poretka privremeno imaju prvenstvo nad neodložnom primenom zakona.

Uostalom, broj "nepopustljivih" država je ograničen. U 32 od 49 američkih država koje pretstavljaju dve trećine stanovništva S.A.D., segregacija u školama ne postoji. U 11 od 17 preostalih država integracija napreduje u svim razredima, i praktično je ostvarena u svim glavnim gradovima. Ostalo je šest država "dalekog Juga" koje se žestoko protive i služe se svim mogućim sredstvima ne bi li odložile sprovodjenje odluke. Baš u jednoj od ovih država (u Arkanzasu) su se dogodili prošle godine poznati incidenti, i u toj državi je borba dobila svoj najzaoštreniji vid. U celom tom delu S.A.D. integracija u školama se nalazi u zadocnjenju. Medjutim, napredovanje crnaca ka potpunoj privrednoj, političkoj i društvenoj jednakosti je nailazilo vremenom na prepreke koje su bile ozbiljnije od ovih koje danas postavlja jedna prilično beznačajna manjina američkog naroda.

Posle gradjanskog rata

Kada je 1865 završen Secesionistički rat pobedom severnjaka, četiri miliona crnih robova je bilo odjednom oslobodjeno. Ali, oni su bili skoro nesposobni da žive bez nadzora svojih gospodara. Naviknuti

gradjanska prava

da rade na plantaži koju nikad nisu napuštali, i u većini slučajeva ne znajući ni da čitaju ni da pišu, počeli su da lutaju bez odredjenog cilja, tražeći krov nad glavom i mogućnost da se ishrane. Mnogi od njih su ponovo i to potpuno dobrovoljno stupali u službu svojih bivših gospodara. Ali, ovi su se i sami nalazili u vrlo mučnoj situaciji. Bili su skoro potpuno propali, njihove plantaže su bile uništene, dok su prema severnjacima osećali veliku mržnju. Iako su neki od njih i želeli da oslobode svoje robove i pre rata, ipak niko od njih - bilo da je reč o pristalicama oslobodjenja od ropstva ili njihovih protivnika - nije zbog toga bio manje protivan svakoj meri koju su nametali pobedioci.

Dalji razvoj dogadjaja je bio poražavajući. Situacija se jedva bila normalizovala, a južne države su počele da ograničavaju prava oslobodjenih robova. Kao odgovor na to, Kongres je izglasao jednu dopunu Ustava prema kojoj su svi američki gradjani uživali jednaka prava pred zakonom. Obnova prerogativa južnih država je bila znači moguća tek pod uslovom prethodne ratifikacije ove odluke (a to je četrnaesta dopuna Ustava). Medjutim, 1870 su se sve južne države najzad potčinile i zauzele svoje mesto u Uniji. Ali i pored toga vojna okupacija nije prestala. Ona je morala da bude produžena do 1877, ostavljajući duboku mržnju čije će mučne posledice crnci uskoro da osete.

Jedna od prelaznih ustanova osnovanih od strane federalne vlade je mogla, nema sumnje, da počne konstruktivan i koristan rad: Biro za oslobodjene robove u čiju nadležnost je spadalo otvaranje škola i bolnica za crnce, i rad na njihovom prilagodjavanju životu u slobodi, a pored toga je trebalo da taj Biro radi na uspostavljanju srdačnih odnosa izmedju njih i njihovih nekadašnjih gospodara. Biro je otvorio izvestan broj školskih i bolničkih ustanova od kojih su neke docnije stekle veliki ugled. Ali, u Birou za oslobodjene robove su se dogodile i izvesne zloupotrebe, i on je posle ukidanja 1875 pretstavljao predmet nepokolebljive mržnje belih sa Juga za koje je on simbolički pretstavljao poraz. Posle ukidanja Biroa, duhovi su još bili vrlo slabo pripremljeni za zakonski postupak koji je zatim došao. Tada je Kongres izglasao novu dopunu Ustava: to je petnaesta dopuna kojom je crncima zagarantovano biračko pravo. Uz to je jednim specifičnim zakonom o gradjanskim pravima izričito priznato pravo korišćenja "ugostiteljskih lokala, javnih prevoznih sredstava, pozorišta", itd., bez razlike na rasu ili boju kože. Dve godine docnije, posle odlaska severnjačkih trupa, sve ove pobede na socijalnom polju su počele da iščezavaju jedna za drugom.

Ekonomski činioci

Danas je teško razumeti kako su se stvari mogle tako razvijati uprkos zakonima. Jedino zadovoljava-

juće objašnjenje daju ekonomske prilike: sopstvenici plantaža su stvarno ponovo privukli svoje bivše robove na svoju zemlju i eksploatisali ih kao i u prošlosti i to možda ne toliko iz zle volje koliko pod pritiskom nužde. Crnci su morali da se zadovolje nadnicama u naturi; tako su ih, isto kao i u prošlosti, hranili gospodari od kojih su potpuno zavisili. Kada je počelo izgradjivanje nekoliko fabrika na Jugu, belci nisu primali u njih crnce koji su na taj način još više bili vezani za zemlju, tako da se malo po malo obrazovala jedna društvena klasa crne rase, vezana za zemlju i trajno dovedena u neotklonjivo siromaštvo koje se nije moglo ukloniti čak ni onda kada se poboljšao privredni položaj vlasnika plantaža. Pored toga, izmedju 1873 i 1896 Vrhovni sud je utvrdio da su odredbe zakona o gradjanskim pravima protivustavne, tako da su četrnaesta i petnaesta dopuna Ustava praktično stavljene van snage. Koristeći se tim odlukama, južne države su mogle da održavaju čitav niz običaja koji su težili ustaljivanju stroge segregacije izmedju dve rase. Vrhovni sud je ponovo intervenisao 1896 proglašavajući zakonitom onu odredbu prema kojoj crnci, iako "ravnopravni" ostaju "izdvojeni" od belaca. Otada su južne države mogle slobodno putem zakonodavstva da sankcionišu jedno faktičko stanje koje se dotle razvilo suprotno duhu Ustava. Takvo stanje je trajalo skoro do danas.

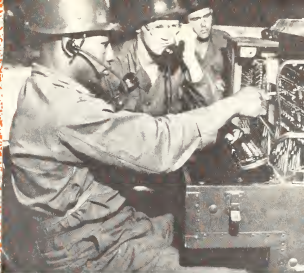
Ipak, u toku prvih godina dvadesetog veka stanje duhova u javnosti je počelo da evoluira iz ekonomskih razloga, i to uglavnom na Severu: razvoj industrije, pojava velikih privrednih organizacija, obrazovanje ogromnih bogatstava koncentrisanih u rukama prvih velikih industriskih magnata. Ovakvo stanje je izazvalo uskoro opšte proteste i pravi krstaški duh medju piscima, novinarima i sindikatima u korist društvene reforme. Naročitu korist od ovog krstaškog duha su imali crnci za koje se do pre nekoliko godina niko nije interesovao. Obrazovana su dva udruženja, oba s ciljem da se poboljšaju životni uslovi crnaca - "National Urban League" i "National Association for the Advancement of Colored People". Oba udruženja su obrazovali belci, pristalice jednakosti, pa se i docnije u njima zadržao veći broj belaca. Dok se drugo pomenuto udruženje bavilo time što je vodilo spor za sporom da bi odbranilo prava crnaca, dotle se prvo udruženje trudilo da crncima stvarno omogući da se zaposle onde gde su imali prava na zaposlenje u svim preduzećima, pa je na taj način radilo na društvenom i privrednom unapredjenju crne rase. Pod ovim dvostrukim pritiskom, kratko vreme pre izbijanja Prvog svetskog rata i u godinama posle primirja 1918, Vrhovni sud je počeo da reaguje. Njegov prvi gest je bio da odbrani crnce kojima je pretila opasnost da izgube biračko pravo i koji su na osnovu nepravilno donetih propisa bili isključeni iz izvesnih stanbenih kvartova. Crkva je sa svoje strane pristupila proučavanjima kako bi dovela do poboljšanja odnosa izmedju rasa. Borba se uveliko vodila kad je 1929 izbila velika privredna kriza.

Dolazi do promene

Otprilike od 1930 se može smatrati da počinju najefikasnije promene izvršene u statusu crnaca u

S.A.D. Od Prvog svetskog rata pa do te godine, oko jedan milion crnaca je napustilo Jug i raselilo se po državama na Severu. Smatralo se da je isto toliko njih napustilo poljski rad da bi se naselilo po gradovima Juga. Ova modifikacija geografske raspodele crne rase je uskoro dovela do snažnih izmena u socijalnim odnosima u S.A.D.; kidajući svoju tradicionalnu privezanost za zemlju, crnci su konačno postajali svesni svojih prava i pripremali se da ih zatraže. Šta više, posle izbijanja krize 1929, koju je Jug vrlo gorko iskusio, a naročito crnci, izgledalo je da će sve dalekosežne mere preduzete za modernizovanje ove oblasti, doneti i poboljšanje životnih uslova crnaca. Federalne ustanove nadležne za borbu protiv depresije su pomagale sve one koji su krizom bili pogodjeni i to i crnce kao i belce, pri čemu je broj crnaca bio daleko veći od broja belaca. Širenje prosvete i sprovodjenje u život raznih organizacija kao što su Tennessee Valley Authority, donošenje novih zakonskih mera, naprimer zakona o socijalnom osiguranju, omogućili su crncima da učestvuju u svakom poboljšanju privrednog i društvenog stanja svoje zemlje.

Medjutim rezultati se nisu mogli odmah osetiti. Do Drugog svetskog rata ova evolucija je dozvolila samo da se obrazuju kadrovi pokreta za oslobodjenje crne rase; jedan od dalekosežnih činilaca koji je u ovoj oblasti doneo odlučne izmene, pretstavlja svakako i odluka Vrhovnog suda doneta 1938, kojom se nalaže svim saveznim državama da škole rezervisane za crnce uzdignu na isti nivo na kome se nalaze škole rezervisane za belce. Generacija crnih učenika koja je izašla iz ovih škola je bila isto toliko obrazovana kao i odgovarajuća generacija belih učenika. Ovo utoliko više što su u izvesnom broju slučajeva troškovi za izdržavanje jednog dualističkog sistema bili toliki da pojedine države nisu mogle da snose taj teret, i zbog toga su bile prinudjene da na državne univerzitete primaju i crnce pod istim uslovima kao i belce: 109 ustanova za više obrazovanje je otvorilo svoja vrata prvi put crncima sa Juga, a to je bila posledica pomenute sudske odluke. Otada su pristalice integracije sve brže osvajale teren: jedno za drugim, Vrhovni sud je ukinuo segregaciju na izvesnim sportskim terenima, javnom saobraćaju izmedju država i u vojsci. Prepreke su odjednom pale na stadionima, u privatnim udruženjima i profesionalnim organizacijama. Godine 1955 je bilo dva miliona crnaca u sindikatima, dok je 1938 godine bilo svega 700.000. Sindikat automobilske industrije ima čak i specijalni fond koji se popunjava na taj način što svaki član mesečno daje po jedan cent (što iznosi 1,300.000 dolara mesečno), a koji je namenjen borbi protiv segregacije putem izvesnih zakonskih propisa. Na osnovu tih propisa je zabranjeno unositi ma kakvo ograničenje zasnovano na segregaciji u sve ugovore o prodaji ili iznajmljivanju nekretnina. Na čelo ovog pokreta je stao grad Njujork koji je zabranio svaku ugovornu odredbu ove vrste u ugovorima o izdavanju i prodaji stanbenih zgrada. U pogledu zaposlenja državna uprava je prihvatila princip da država ne može da zaključi ugovor s preduzećem koje sprovodi segregaciju medju svojim osobljem. Sindikati, uz pomoć izvesnih preduzeća i nekih opština, su postigli velike uspehe na ovom polju. Smatra se da u administrativnom apa-

ratu federalne vlade i u lokalnoj administraciji 10% pretstavljaju crnci, što pretstavlja procent koji im logično i pripada pošto na crnu rasu otpada 10% od ukupnog broja stanovnika. Ova srazmera dostiže 24% u Vašingtonu.

Po realnoj vrednosti dohodak stanovništva crne rase je danas triput veći nego 1940, i to zbog toga što crnci više nisu ograničeni na zaposlenja sa nižim nagradama. Njihova kupovna moć pretstavlja uostalom moćno oružje protiv segregacije utoliko pre što se mnoga preduzeća nalaze u rukama crnaca. Najzad, crnci se nalaze i medju intelektualnom i umetničkom elitom nacije i to je možda najvažniji aspekt evolucije koja je u toku. Crnački džez je izvršio dinamičan i stimulativan uticaj na modernu muziku; slike i skulpture crnačkih umetnika su sada izložene u najvažnijim američkim muzejima, dok su crnački književnici, glumci, naučnici i prosvetni radnici na vitalan način doprineli američkoj kulturi i dobili priznanje na svom polju delatnosti.

Borba na intelektualnom polju

Danas se primećuje značajan priliv crnih učenika na univerzitete i u ustanove za više obrazovanje u kojima se njihov broj šest puta brže povećava nego broj belaca. Osim toga, 98% mladih crnaca izmedju sedam i trinaest godina pohadja škole. Od 1954 segregacija je nezakonita u školama. U ovom trenutku ona se ne sprovodi samo u 17 od 49 država. Ove države imaju 8.500 školskih okruga, a od ovog broja u 2.889 okruga žive stanovnici dve rase. Do danas je integracija uspešno sprovedena u 777 slučajeva (a od ovog broja u deset slučajeva je reč samo o jednostavnoj manifestaciji dobre volje jer nema mladih crnaca školskog uzrasta). Istina je da je sedam država donelo zakone koji vlastima dozvoljavaju da zatvore škole kako bi na taj način izbegle sprovodjenje integracije, ali Vrhovni sud je poništio ove zakonske odredbe. Učinjen je nov pokušaj da se izbegne sprovodjenje odluke suda. Reč je o tome da se učenici tako "isprate" da na kraju krajeva crnim učenicima bude ponovo moguće da pohadjaju samo za njih izdvojene škole. Ove odredbe su bile predmet prigovora koji se već nalaze pred sudovima radi rešavanja.

Sve u svemu, postignut je osetan napredak uprkos tvrdoglavom otporu koji pružaju poslednji redovi nepomirljivih, i uprkos incidentima koji još mogu da se jave na ponekim mestima, jer odluka većine američkog naroda i federalnih vlasti je jasna: saglasno odluci najviše vlasti u zemlji segregacija mora da iščezne u najkraćem mogućem roku. Nedavno se Pretsednik nedvosmisleno izjasnio o ovoj stvari: "Jedna država ne može namernom akcijom ili namernim uzdržavanjem od akcije da dozvoli da nasilje ukine zaštitu individualnih sloboda, zaštitu koja proističe iz odluke pravosudja". Federalni prizivni sud je ukinuo rešenje jednog nižeg suda kojim je baš u Litl Roku integracija u školama odložena za dve ili tri godine. Ali bez obzira na to šta će lokalne vlasti u Arkanzasu da odluče, one će samo da uspore neizbežan proces koji će novi zakon o gradjanskim pravima, izglasan 1957, dovesti do njegovog cilja.

MODNA ŠKOLA TRAPHAGEN

Priče o uspehu učenika od Islanda pa sve do Keptauna potvrdjuju staru poslovicu da se kvalitet kolača proverava probanjem. Još pre nego što su Ujedinjene nacije 1952 godine počele da zasedaju na Ist Riveru (East River), Modna škola Trepegen (Traphagen School of Fashion) - koja će ove godine proslaviti 36-godišnjicu - je primila prve učenike iz inostranstva. Bilo je to 1923.

Pa i danas, dok diplomate iz inostranstva svakodnevno zasedaju u obližnjoj palati Ujedinjenih nacija, u ovoj modnoj školi se vrši proziv učenika, a 27 učenika iz inostranstva, kao i mnogi drugi koji su rodjeni u inostranstvu, odgovaraju: "Ovde". Nastava u ovoj školi obuhvata predmete kao što su izrada modnih nacrta, krojenje, drapiranje, pravljenje "šnitova" i unutrašnje dekoracije.

Napisala Helen Shelley za "Christian Science Monitor"

Posetioci su nedavno mogli da posmatraju interesantan prizor kada je ljupka Ana Puhalović iz Jugoslavije modelirala jednu od najlepših haljina ove sezone za koju je dao nacrt Vincent Roko (Vincent Rocco), jedan učenik italijanskog porekla, a skrojio je Mimis Haralambus sa Kipra.

Većina učenika ove škole su žene od kojih mnoge dolaze iz zemalja u kojima se žena nalazi u podredjenom položaju - a baš su žene te koje najjasnije izražavaju svoje životne ciljeve i ambicije. Medjutim, to ne znači da su samo žene talentovane. Dva bivša učenika škole su nedavno dobili jednu od najznačajnijih nagrada modne kritike, a nedavno je saopšteno da je Kotonova nagrada (Cotton Award) za 1958 dodeljena Džejmsu Galanosu (James Galanos), jednom modnom stručnjaku grčkog porekla koji je završio kurs u školi Trepegen.

Preko putovanja avionom, televizije i radija, ljudi u inostranstvu su počeli da se interesuju za

američku modnu industriju koja ostvaruje godišnji promet od dvadeset milijardi dolara godišnje. Ovim mladim ljudima je često stalo da se na licu mesta upoznaju sa američkom modnom tehnikom, mada su njihovi ciljevi u većini slučajeva različiti.

Antoaneta Senes iz Rima je napisala u upitniku o svojim ambicijama: "Želim, naravno, da budem modni kreator". Jedna druga učenica, Grejs Vong (rodom iz Kantona, ali koja sada živi na Trinidadu sa svojim roditeljima) je već proračunala potrebe grada Port of Spejn (Port of Spain) i sprema se da kroji haljine za stanovništvo ovog grada. Jedna mlada devojka sa Jamajke, Vinifred Vernon (Winifred Vernon), želi da se vrati na svoje ostrvo da bi otvorila jednu "seosku umetničku školu". Organizovanje umetničkih i modnih kurseva zauzima drugo mesto na listi njenih ambicija u upitniku. Jedan mladić, Mimis Haralambus, želi da postane učitelj kad se vrati na Kipar. Kinezi i Japanci (većinom devojke) su dolazili u Trepegen još mnogo pre nego što su ove zemlje postale predmet diskusije medju delegatima u Ujedinjenim nacijama. Veliki broj bivših učenika ove škole je stekao reputaciju najboljih modnih kreatora na Istoku. Kao primer može da posluži Ajako Ogava. Ona je pohadjala školu u Trepegenu 1940 godine, zatim se ponovo vratila 1951, a danas ima sopstvenu modnu školu u Tokiu sa 38 profesora i ograncima škole u Kiotu i Gifuu. G-dja Ogava je isto tako i direktor Japanske kompanije za uzorke.

Ana Puhalović je jedna od najtalentovanijih učenica modne škole Trepegen

Vi Ri Badranavik iz Tajlanda, koja je završila modnu školu 1956, se ugledala na karijeru mnogih savremenih američkih žena i sad drži jedan veliki modni salon u Bangkoku. Somsri Sukumatn (iz klase 1955), koja je sada profesor na Tehničkom institutu u Bangkoku, piše: "Ja sad predajem svojim učenicima i nijednog trenutka ne zaboravljam ono što ste me naučili". Ova mlada žena je studirala u Americi zahvaljujući jednogodišnjoj stipendiji koju je dobila od Uprave za medjunarodnu saradnju.

Mnogi učenici provode izvesno vreme u Sjedinjenim Državama na praksi kod američkih modnih kreatora pre nego što pokušaju sreću u svojim zemljama. Većina njih je dobila zaposlenje preko biroa za zaposlenje škole Trepegen, kao naprimer Karol Kent iz Grenade, koja sada ima odlično zaposlenje kao modni crtač kod poznate robne kuće "Sears and Roebuck", koja je naročito poznata po svojim uslugama preko pošte.

Jednom reči, ovi inostrani učenici pretstavljaju jednu interesantnu grupu i postoji nada da će oni na svoj način dati izvesan doprinos ostvarenju ciljeva Ujedinjenih nacija - mira putem saradnje i prijateljstva. G-djica Trepegen veruje da ove konstruktivne ideje doprinose zbližavanju ljudi preko univerzalnog interesovanja za modu.

Eugene O'Neill: „pesnička duša"

Napisao Brooks Atkinson
za "New York Times"

Pošto je O'Nil (O'Neill) pisac komada "Pesnička duša" (A Touch of the Poet), njemu pripada glavno priznanje za uzbudljive pretstave koje se danas mogu videti u pozorištu Helen Hejz (Helen Hayes). Ako gluma nosi u sebi život, to samo znači da je rukopis pun životnosti. Ponekad neki glumac može nadahnuti neku ulogu sa više života no što je pisac u nju uneo. Ali ne cela družina - nosioci glavnih i sporednih uloga podjednako. Za snažnu, blještavu pretstavu prvi potsticaj ima da potekne iz snažnog rukopisa.

Kad je na visini, pozorište izgleda životnije no što je sam život; a najbolji glumci su oni koji su puniji života od većine ljudi: osetljivi, bujniji, rasplamteliji. Ako ostavimo po strani filozofsku sadržinu komada, "Pesnička duša" ima jedan svoj snažan unutrašnji život. Stvari od velikog značaja i važnosti u tom trenutku za niz ličnosti, kao i iz američke prošlosti, odigravaju se na unutrašnjem planu priče. Bez ikakve štete po smisao komada, režiser Herold Klarmen (Harold Clurman) je dao komadu vrlo napet karakter.

Glumci su u svojim ulogama otkrili više no što se spolja daje videti. Uzimajući na sebe neprivlačnu ulogu domaćeg roba u jednoj prljavoj krčmi, Helen Hejz je stvorila ličnost koja zrači toplotom i mudrošću. Nora Melodi (Nora Melody), ponizna žena razmetljivog šarlatana, aljkava je i neuredna irska seljanka koja uvek miriše na kujnu.

Helen Hejz nije izostavila zapuštenu spoljašnost nosioca uloge, ona je upravo istakla Norinu svakidašnjost. Stvaralaštvo interpretacije Helen Hejz leži u vedrini duha koji nam dočarava. Ona je svoju ulogu izgradila ne samo tehnički savršeno, već i sa svim svojim dubokim iskustvom i poznavanjem skrivenih vrednosti ljudskih odnosa. Ne padajući u sentimentalnost, ona je od Nore načinila najčestitiju ličnost u komadu i jedno od svojih najvećih pozorišnih postignuća. U ulozi Sare, nežne Norine kćeri, pune gnjeva prema nepodnošljivo razmetljivom ocu, Kim Stenli (Kim Stanley) nam je dala burnu igru koja obuhvata čitavu široku skalu - od besa do ushićenja, od divljeg prkosa prema ocu do tihe pokornosti prema majci u najnapetijoj sceni sa njom. Unutrašnja ustreptalost njene glume održava dinamični kontinuitet cele drame. Beti Fild (Betty Field) u ulozi kakvu godinama nije imala, kreirala nam je izvanredno damu sa Severa koja se prilično nerado morala prilagoditi upornom trgovačkom svetu koji je progutao. Odmerena, duhovita i zabavna, ljubazna po prirodi, dama sa Severa - Beti Fild - nadovezuje otmen spoljni komentar na neobuzdanu igru.

Uloga Erika Portmena (Eric Portman) je najzahvalnija. Kao Kornelius Melodi (Cornelius Melody), razmetljivac koji je nekada bio oficir u engleskoj vojsci, a sada se spustio do beznačajnog američkog krčmara, Portmen ima bravuroznu ulogu koja počinje velikim rečima praznog sadržaja, a završava se scenom skrušene smrvljenosti.

DEO CIKLUSA

"Pesnička duša" je vrlo verovatno poslednje veliko pozorišno delo Judžina O'Nila koje smo videli. Napisano 1942, ono pretstavlja jedini dovršeni komad u zamišljenom ciklusu od jedanaest komada o propasti američke civilizacije, kojim je pisac želeo da održi staro obećanje. Postoji još jedan rukopis, pod naslovom "Još neki otmeni domovi" (More Stately Mansions) za koji vele da je u toj meri nedovršen da se ne može progutati. Kratak komad, nazvan "Hughie", koji se nedavno davao u Švedskoj, ne ulazi u ovaj ciklus.

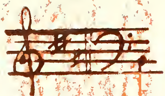
Kakogod uzeli, "Pesnička duša" je jedna od najboljih O'Nilovih drama. Radnja se dogadja u prljavoj trpezariji jedne krčme u okolini Bostona 1828; to je priča o hvalisavom Korneliusu Melodiju koji uobražava da je od boljeg roda i višeg obrazovanja od škrtih Jenkija medju kojima živi. On zatvara oči pred nečistoćom u kojoj stvarno provodi dane i zanosi se jedinim trenutkom svoje slave kad ga je vojvoda od Velingtona lično pohvalio u boju kod Talavera.

Njegova kći Sara zaljubljena je u jednog romantičnog mladog Amerikanca koji piše pesme i sanja o lepšem životu no što je poslovni život njegovog oca. Sukob izmedju Melodija i njegove kćeri pretstavlja ustvari sukob izmedju stare i nove zemlje.

"Pesnička duša" je bučna drama u kojoj život vri na raznim stupnjevima. Po svom pesimističkom gledanju na medjusobno razumevanje, po sukobu gledišta, po besnim svadjama, po grubој izveštačenosti, po svemu tome ona je oličenje O'Nila. Pod rukovodstvom H. Klermena, nekoliko izvanrednih glumaca je od nje načinilo neverovatnu pretstavu.

Erik Portmen i Helen Hejz u "Pesničkoj Duši"

AMERIČKI KOMPOZITORI

Ko su američki kompozitori? Kakvo je njihovo mesto u muzičkom životu zemlje? Šta su oni postigli - i pred kakvim se problemom nalaze?

Profesionalni kompozitori su se pojavili kasno u Novom Svetu. Devetnaesti vek je protekao više od polovine pre nego što je mučni posao oko naseljavanja i izgradjivanja nove zemlje dovoljno napredovao da bi se mogao javiti takav misaoni i intelektualan poziv. Crkvene muzike je bilo, naravno, i narodne muzike isto tako, koju su naseljenici doneli iz svojih nekadašnjih postojbina. Ali puritanski oci su se mrštili na zabavnu muziku kao površnu, a ukoliko su ljudi prodirali dalje na zapad, dokolice je bilo sve manje, a sredina isuviše gruba da bi se u njoj rodila fina muzika koja traži sredjene prilike i slobodno vreme.

Najstariji veliki gradovi - Boston, Filadelfija, Baltimor, Njujork - su bili po samoj prirodi stvari prvi gde su koreni kulture uspeli da se prime i da počnu da napreduju. Prve operske pretstave u Americi su izvedene u starom francuskom gradu Nju Orliensu početkom devetnaestog veka. Izvodjači su dovedeni iz Evrope, kao uostalom i muzičari koji su dali prve operske pretstave i simfoniske koncerte u Njujorku nekoliko godina docnije. Kad je 1842 osnovano Njujorško filharmonisko društvo, to je po svemu bio jedan nemački orkestar: nemački muzičari su izvodili programe koje su već pre toga svirali u Nemačkoj. Umesto stalne opere dolazile su italijanske putujuće trupe; britanske putujuće družine su priredjivale mjuzikholske večeri. Jedino tom prilikom se mogao čuti engleski jezik. Ustvari, kad je u Njujorku 1854 izvedena prva opera jednog američkog kompozitora, ona je data na italijanskom jeziku, jer nije bilo dovoljno dobrih pevača engleskog jezika kojima bi se popunile uloge. (Ta opera je bila "Leonora", a napisao je jedan novinar iz Filadelfije, kompozitor amater, Vilijem Henri Fraj /William Henry Fry/, a izvedena je prvi put u Filadelfiji 1845 godine).

Pedesetih godina XIX veka je Filharmonisko društvo prvi put sviralo simfoniju jednog američkog kompozitora, Džordža Bristoua (George F. Bristow), violiniste istog orkestra. Ali tek 1875 je Harvardski univerzitet

prvi put dodelio titulu profesora muzike u Sjedinjenim Državama Džonu Noulzu Pejnu (John Knowles Paine). Imenovanje Pejna za profesora muzike je pretstavljalo prvo priznanje profesionalnim kompozitorima u Americi. Krajem veka zemlja se mogla pohvaliti čitavom školom školovanih, istinski produktivnih i nadaleko cenjenih kompozitora.

Medju prvim naraštajem američkih kompozitora najpoznatiji je bio Eduard Mak Dauel (Edward MacDowell) i on je bio prvi čije su kompozicije pozdravljene na koncertima i u štampi u Evropi. Rodjen je 1861 u Njujorku; otišao je u Evropu da stekne muzičko obrazovanje kad mu je bilo petnaest godina. Talentovan pijanist, on se pod uticajem kompozitora Džoekima Refa (Joachim Raff) preorijentisao postepeno na komponovanje. Kad mu je bilo dvadeset godina postao je direktor pijanističkog otseka na konzervatorijumu u Darmštatu u Nemačkoj. U to vreme on je predavao muziku, svirao i komponovao, a Nemci su ga iz milošte nazivali "lepi Amerikanac". Posetio je Franca Lista u Vajmaru i doživeo je da iz usta tog velikog pijaniste i kompozitora čuje pohvalu za svoj "Koncert za klavir br. 1", i da mu "Svitu br. 2, Opus 14" objave Listovi izdavači Brajtkopf (Breitkopf) i Hartel (Hartel) u Lajpcigu. Sve do 1888 američki prijatelji nisu uspeli da ga nagovore da se vrati u Sjedinjene Države da bi učestvovao u muzičkom razvoju svoje rodjene zemlje.

Vratio se kad je već bio slavan i nastanio se u Bostonu gde je u toku osam godina vredno predavao muziku i komponovao. Godine 1896 na Kolumbija univerzitetu (Columbia University) u Njujorku je osnovana katedra za muziku, koja je ponudjena Mak Dauelu. On je prihvatio postavljajući sebi dva cilja: "Prvo, da muziku predaje naučno i tehnički s tim da stvori muzičare koji će da budu sposobni da predaju i komponuju. Drugo, da muziku obradjuje istoriski i estetski kao jedan od elemenata liberalne kulture". Njegove dužnosti ga nisu omele u komponovanju. Radeći na Kolumbija univerzitetu, stvorio je neka od svojih najkarakterističnijih dela. Njegova kasnija muzička dela su napisana većinom u jednoj maloj seljačkoj kući blizu Piterboroa (Piterboro) u Nju Hempširu, gde je sa ženom provodio leto. Sahranjen je u Piterborou 1908 i u njegov spomen je njegova udovica osnovala umetničku koloniju na njihovom imanju, gde su ne samo kompozitori već i slikari i pisci mogli nesmetano stvarati. Mak Dauelova kolonija postoji i danas i pretstavlja životvoran izvor američke umetnosti.

Kao i Mak Dauel, nešto manje poznati članovi prvog naraštaja američkih kompozitora - Artur Fut (Arthur Foote), Džordž Čedvik (George W. Chadwick), Horejšio Parker (Horatio Parker), Henri Hedli (Henry Hadley), Frederik Konvers (Frederick S. Converse) - bili su nadahnuti konvencionalnom evropskom muzikom. Njihova dela se danas retko čuju, iako po svom umetničkom kvalitetu i muzičkoj inspiraciji mogu mirno da se uporede sa kompozicijama svih sem najboljih evropskih kompozitora tog doba. Oni bi slobodno mogli da budu ubrojani medju nemačke kompozitore, iako su neki od njih, kao naprimer Henri Gilbert (Henry F. B. Gilbert) ili Artur Farvel (Arthur Farwell), iskoriščavali indijanske i crnačke narodne pesme nastojeći da stvore "američki" muzički prizvuk.

Medju njima se našla i jedna neobična ličnost - jedan čovek trinaest godina mladji od Mak Dauela, koji je celokupnu muzičku tradiciju koja mu je bila potrebna našao u Denberiju (Danbury) u Konektikatu (gde mu je otac bio kapelnik vojne muzike i učitelj muzike) i koji se nije zadovoljio evropskim akademizmom na koji je naišao prilikom svojih studija kod Horejšia Parkera na Jelskom univerzitetu (Yale University). To je bio Čarls Ajvz (Charles E. Ives). Nesputan konvencijama, osetljiv na zvuke i duh svoje sredine Nove Engleske, obdaren oš-

trim sluhom i bogatom maštom, postigao je neku vrstu muzičkog izraza koji je bio američki do samog korena, autentičan i nedvosmislen. Njegova muzika se u toj meri razlikovala od svega što je većina posetilaca koncertnih dvorana navikla da očekuje od muzike, da je priznanje Ajvzu kao velikom kompozitoru - kako u Americi tako i u inostranstvu - došlo tek posle njegove smrti u osamdesetoj godini, 1954. Njegova "Simfonija br. 2", napisana 1902, nije izvedena sve do 1951, kad je Leonard Bernstin (Leonard Bernstein) izneo pred slušaoce Njujorške filharmonije. Njegova "Simfonija br. 3" je dobila Pulicerovu nagradu 1947 - ali je ona komponovana 1911, i ležala je u mraku punih trideset pet godina.

Ova činjenica nije pretstavljala iznenadjenje za života samog kompozitora, jer je on od početka dobro znao da je muzika koju piše "ispred svog vremena". Umesto da se bori da postigne priznanje, on je radio povučen i nepoznat, postigavši za to vreme priličan uspeh u poslovima osiguranja.

Sve svoje "dokono" vreme je provodio u komponovanju, stvarajući jedan veoma ličan i sebi svojstven muzički jezik u kome su se sretali, mešali i stapali ujedno i novi muzički izraz zasnovan na američkom iskustvu - zvuci himni, pesme narodnih pevača, koncerti vojnih kapela, seoske igre, crkvene seoske orgulje, buka saobraćaja, pesme verskih skupova pod vedrim nebom, crnačke igre i pesme i nešto od mističnog duha filozofa iz Nove Engleske, Emersona (Emerson) i Toroa (Thoreau) - što je sve bilo čudno i strano za evropski orijentisane uši. Radeći samostalno, on je došao do mnogih savremenih muzičkih majstorija godinama pre nego što su se one pojavile u evropskoj muzici. "Da je njegova muzika izvodjena odmah ili uskoro pošto je komponovana", pisao je jedan od njegovih komentatora, "izazvala bi verovatno isto onoliko besa koliko i muzika Šenberga (Schoenberg) i Stravinskog (Stravinsky) u Evropi".

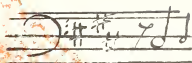

Dok je Ajvz radio u svom kutu, drugi naraštaj američkih kompozitora - djaci Ajvzovih savremenika - tragao je isto tako za izrazom koji ne bi više bio presadjen već bi izbijao iz američkog tla.

Taj novi izraz je uzeo onoliko vidova koliko je drugi naraštaj imao kompozitora. Roj Heris (Roy Harris) je bio prvi pretstavnik "preriske škole". Njegova muzika kao da je - ne bez izvesne samosvesti - izražavala prostranstvo, veličanstvenost i okrutnost velikog Zapada. Aron Koplend (Aaron Copland) je progovorio u ime "velikog grada", žustro i usplahireno, s prizvukom džeza (u tom pogledu mu je Džordž Geršvin /George Gershwin/ bio preteča), i njegovom poezijom koja izražava usamljenost. Henri Kauel (Henry Cowell), jedan od prvih koji je otkrio i priznao Ajvza, i Virdžil Tomson (Virgil Thomson) su nalazili inspiraciju u jednostavnim i čistim crkvenim himnama Nove Engleske, stvarajući tako pastoralni stil Istočne Amerike, za razliku od Herisovog Zapada. Volter Piston (Walter Piston), Rodžer Sešns (Roger Sessions) i Volingford Riger (Wallingford Riegger) su pošli putem koji ih je približio gledištima trećeg naraštaja kompozitora: oni su stvorili jedan apstraktan, kosmopolitanski stil - Piston u neoklasičnom duhu koji je mogao da nastane pod uticajem dela Igora Stravinskog, Sešns u ekspresionističkom duhu koji je duhovno bio srodan delu Arnolda Šenberga, Riger kombinujući neoklasičnu objektivnost sa jezikom bliskim Šenbergu i sa nekom ritmičkom neujednačenošću kojom se odlikuje američki prizvuk.

Ti ljudi i još nekoliko drugih, rodjeni na prekretnici našeg veka, danas su zreli nosioci američke stvaralačke muzike. Svako novo delo ma kog od njih pretstavlja dogadjaj koji budi interesovanje širom zemlje. Obdareni mladi kompozitori iz cele zemlje se otimaju da im budu djaci, a ima ih i iz inostranstva koji žele to isto. Oni su dali novom naraštaju - trećem naraštaju - značaj ozbiljne američke muzike pune izrazite životvornosti.

Neki iz ove generacije - većinom ljudi četrdesetih godina - stekli su glas kao značajni učesnici u programima američke muzike. Vilijem Šuman (William Schuman), Semjuel Barber (Samuel Barber), Dejvid Dajamond (David Diamond), Piter Menin (Peter Mennin), Lion Kirkner (Leon Kirchner), Harold Šapero (Harold Shapero) idu neposredno stopama Pistona, Koplenda i Sešnsa, pišući u tradicionalnim oblicima i kamernu muziku, ali jezikom koji je očigledno svojstven njima. Djan-Karlo Menoti (Gian.Carlo Menotti) se posvetio komponovanju za pozorište. Njegove muzičke drame, "Konzul" (The Consul), "Medijum" (The Medium) i "Svetac iz ulice Bliker" (The Saint of Bleecker Street), izvodjene su ne samo na američkim već i na evropskim pozornicama. Leonard Bernstin (Leonard Bernstein), pored dužnosti koje ima kao dirigent i kompozitor sa Brodveja, napisao je partiture za dva vrlo uspela dela na repertoaru Američkog baletskog pozorišta (American Ballet Theater) ("Fensi Fri" /Fancy Free/ i "Faksimil" /Facsimile/) kao i nekoliko orkestarskih kompozicija, u koje spada i "Simfonija br. 2" radjena prema pesmi "Doba strepnje" (The Age of Anxiety) od Odina (W. H. Auden), po kojoj "Njujork Siti balet" izvodi jednu od svojih najlepših igara. Zdrave struje u avangardističkim eksperimentima se mogu nazreti u delima kompozitora treće generacije kao što su Džon Kejdž (John Cage) i Henri Brent (Henry Brant), dok Lu Herison (Lou Harrison, Alan Houvhejnis (Alan Hovhaness) i Pegi Glenvil-Hiks (Peggy Glanville-Hicks) ispituju dalje mogućnosti (koje su Kolin Mek Fi /Colin McPhee/ i Henri Kauel počeli da proučavaju još ranije) za novo bogaćenje jezika zapadne muzike elementima vrlo razvijenih sistema Istoka, Južne Azije i Srednjeg Istoka. Prema tome, razvoj stvaralačke muzike u Americi se kretao poznatim putevima: prva generacija kompozi-

tora (i njihove preteče) je prenela tradicije i metode evropske muzike u Novi Svet; zatim je druga generacija prekinula sa evropskom tradicijom nastojeći da stvori muziku koja bi bila samonikla i očigledno američka; danas se pojavila treća generacija koja je izvukla pouku iz dela prve i druge generacije i koja piše s mnogo samopouzdanja i veštine, inspirišući se sopstvenim iskustvima u životu i muzici Amerike i sveta kao takvog. To je ustvari slika po kojoj dete raste: prvo podražavanje starijih, zatim pobuna, i najzad slobodno izražavanje sopstvene, nove ličnosti.

Ukoliko je stvaralačka muzika sazrevala u Sjedinjenim Državama, uporedo je sazrevala i publika. Problem se u početku sastojao u tome što je priroda samog društva u novoj zemlji zahtevala da se postavi nov odnos izmedju umetnosti i slušaoca. U Evropi u to vreme - u sedamnaestom i osamnaestom veku - lepa muzika je bila sopstvenost i briga plemstva. Ukoliko se u Evropi uzdizao srednji stalež, on je ili preuzeo od plemića ili delio s njima pokroviteljstvo nad bogatim muzičkim izvorima koji su već bili čvrsto ukorenjeni. U Americi je taj razvoj morao da bude sasvim drukčiji. Kad su stvorene Sjedinjene Države, nije bilo "plemstva" - niti je bilo već gotovih muzičkih izvora u kojima bi se uživalo. Ono što je bilo jedinstveno jeste da su se muzičari stvaraoci, izvodjačke organizacije i slušaoci zajedno razvijali. Od samog početka je muzika morala da postane javna umetnost koju podržava interesovanje naroda i koja raste ukoliko narodno interesovanje raste i ukoliko njegov ukus sazreva.

Bio je to spor, smišljen razvoj, ali u isto vreme snažan, zamašan i dubok. Kompozitor se našao pred zaista neobičnim problemom: ukoliko su orkestri i operske družine počele da se javljaju širom zemlje u punom razvoju, sve veći broj slušalaca je upoznavao i počinjao da voli remek-dela Betovena, Mocarta i Hajdna, ali to je bila već druga polo-

vina devetnaestog veka i američki kompozitori su bili savremenici Lista, Šumana, Vagnera, Bramsa. Izmedju ukusa publike i jezika kompozitora je nastao neizbežno vremenski jaz, i on je postojao još i u početku dvadesetog veka: slušaoci koji su tek počinjali da prihvataju evropsku muziku iz devetnaestog veka, našli su se pred čitavom školom svojih sopstvenih kompozitora - snažnih, sposobnih, potpuno razvijenih američkih kompozitora - koji su pisali u stilu dvadesetog veka.

Zadatak našeg stoleća je bio da se taj jaz popuni i tom zadatku je odgovorila jedna čitava kombinacija različitih faktora. Najznačajniji od njih je nesumnjivo bio kvalitet muzičkih kompozicija koje su izlazile iz pera američkih sazrelih kompozitora, od vremena Mak Dauela do danas. Ukoliko su kompozitori proizvodili sve jača i sve značajnija dela, ta dela su morala da pridobijaju sve širu i širu publiku - publiku koja je i sama postajala sve svesnija i zainteresovanija za tu muziku. Ovaj prirodni proces su potpomogle još i mnoge ličnosti i grupe, koje su uzele na sebe ulogu zaštitnika američke nove muzike. Sekcije Medjunarodnog društva za savremenu muziku su obrazovane u nekim gradovima. Osnovana je Liga kompozitora sa zadatkom da priredjuje koncerte nove muzike, da objavljuje nove partiture i izdaje časopis "Moderna muzika". U svim delovima zemlje su organizovani festivali i forumi kompozitora. Takmičenja su probudila interesovanje publike za nove kompozitore. Narudžbine od strane velikih simfoniskih udruženja i nagrade koje su dodeljivale razne zadužbine kao Kulidžova (Coolidge), Naumbergova (Naumburg), Rokfelerova (Rockefeller), Kusevickova (Koussevitzky) i Fromova (Fromm) dali su ugleda novim delima i omogućili njihovo izvodjenje. (Zadužbine, stalni fondovi osnovani iz privatnih zaveštanja, su postali vremenom značajne samostalne ustanove preko kojih je privatno bogatstvo stavljeno u službu javnosti na mnogim i raznim socijalnim, naučnim i kulturnim poljima).

Bilo je i drugih činilaca od životnog značaja: gramofon, radio i univerzitet. Prva dva su poslužili prosto da muzika američkih kompozitora postane pristupačna slušaocima koji žive daleko od mesta gde se ona izvodi. Univerzitetske muzičke škole - od kojih je bilo po nekoliko u svakoj državi - imale su više zadataka. One ne samo da su pružile temeljnu školsku spremu kompozitorima početnicima, već su pružale i bezbednost nastavnog poziva onima kojima je muzika postala profesija. Osim toga, pretstavljale su gotove laboratorije za izvodjenje muzičkih dela - one su često davale studente izvodjače visoke tehničke spreme, osim što su njihovi djaci pretstavljali dobro obaveštenu i zainteresovanu publiku. Tako su kompozitori u svom sazrevanju mogli da se razvijaju u bliskom dodiru sa muzičarima koji će jednog dana da izvode njihova dela i sa slušaocima (koji su se isto tako razvijali) koji će ta dela da slušaju. Rezultat je morao da bude jedan novi smisao za saradnju izmedju kompozitora i njegove publike u doba rašćenja američke stvaralačke muzike.

Uopšte uzev, muzička publika u Americi - kao uostalom i svuda na drugom mestu - i danas se više interesuje za klasična dela nego za savremena. Najznačajniji američki kompozitori su, medjutim, savremenici i mnogi muzičari imaju osećanje da im nije dato onako ugledno mesto kakvo zaslužuju prilikom stvaranja programa za koncerte najvećih orkestarskih organizacija u zemlji. Medjutim, za poslednjih dvadeset i pet godina, a naročito poslednjih deset, učinjen je veliki napredak u tom pravcu. Pre dvadeset pet godina američka publika je radije prihvatila nove kompozicije iz Evrope nego muzička dela svojih sopstvenih kompozitora. Danas, ni najpovršniji slušalac ne pravi više tu razliku. Očigledno je da su najzad američki kompozitori našli svoje mesto u svojoj Americi.

Piano Fantasy

Aaron Copland
(1955 - 57)

Slow ♩; (𝅗𝅥 = circa 76) *in a very bold and declamatory manner*

Aaron Copland

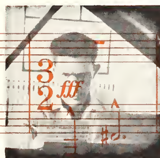

PIANO

ff *r.h.* *più f*

Ped. on each note

John Cage

fff

Ped.

ff clangorous

Ped.

sff *sff*

Gian-Carlo Menotti

Roy Harris

Ped. *Ped.* *Ped.*

menof *f* *rit.* - - - *a tempo (rubato)* *f* *sff* [redacted] *Ped.*

Ped. * *Ped.* *Ped.*

fff marcatissimo sempre

Ped. *Ped.* * *Ped.*

Let the People Rejoice!

LINCOLN ELECTED!

THE PEOPLE TRUE TO LIBERTY.

ILLINOIS REDEEMED!

SHE VOTES FOR LINCOLN.

She chooses Republican Legislature.

SHE REPUDIATES DOUGLAS.

GOD BLESS THE OLD KEYSTONE!!

GOD BLESS NEW YORK!

Lincoln carries all the Atlantic States but New Jersey.

AN AVALANCHE OF FREEMEN.

SHOUT BOYS SHOUT, VICTORY IS OURS, FREEDOM IS TRIUMPHANT.